EURÓPSKA
KOMISIA

V Bruseli 4. 2. 2025
COM(2025) 3 final

SPRÁVA KOMISIE RADE A EURÓPSKEMU PARLAMENTU

o posúdení programov opatrení členských štátov aktualizovaných podľa článku 17 rámcovej smernice o morskej stratégii (2008/56/ES) vypracovanom Komisiou

{SWD(2025) 1 final}

OBSAH

1. ÚVOD 1

2. STAV MORÍ V EURÓPE 4

3. RIEŠENIE TROJITEJ PLANETÁRNEJ KRÍZY 9

3.1. SMEROVANIE K NULOVÉMU ZNEČISTENIU MORÍ A OCEÁNOV 11

3.2. NAVRÁTENIE MORSKEJ PRÍRODY DO NÁŠHO ŽIVOTA 15

3.3. RIEŠENIE KLIMATICKEJ KRÍZY 20

4. ZABEZPEČENIE SOCIÁLNO-EKONOMICKÉHO ZDRAVIA 22

5. RIADENIE A REGIONÁLNA SPOLUPRÁCA 23

6. ZÁVERY A VÝHĽAD 27

7. ODPORÚČANIA 28

1. ÚVOD

Moria a oceány sú životne dôležité pre kvalitu nášho života, živobytia a hospodárstva, ako aj pre budúce generácie. Plnia aj významnú funkciu pri sekvestrácii uhlíka, regulujú klímu a pomáhajú znižovať vplyv zmeny klímy. Zdravie oceánov môže prispieť k našej odolnosti voči trojitej planetárnej kríze, a to zmene klímy, kolapsu biodiverzity a znečisteniu. Súčasné využívanie európskych morí však nie je udržateľné. Neustály tlak na morské ekosystémy a ich zhoršovanie sťažujú dosiahnutie nášho hlavného cieľa, ktorým sú čisté, zdravé a produktívne moria.

V uplynulých 12 rokoch členské štáty EÚ vypracovali morské stratégie na dosiahnutie súladu s rámcovou smernicou o morskej stratégii ([1]). V smernici sa od členských štátov vyžaduje, aby posúdili stav svojho morského prostredia, vypracovali monitorovacie programy, stanovili environmentálne ciele a vykonávali opatrenia na dosiahnutie kľúčového cieľa smernice zabezpečiť „dobrý environmentálny stav“ všetkých morských vôd EÚ. Tento cieľ sa mal dosiahnuť do roku 2020. V smernici sa stanovujú konkrétne deskriptor ([2]), ktorými sa vymedzuje koncepcia dobrého environmentálneho stavu, ako napríklad ochrana biodiverzity alebo boj proti antropogénnemu tlaku, ako je podmorský hluk, eutrofizácia, poškodenie morského dna, morský odpad a kontaminanty.

Rozhodnutie Komisie ([3]), ktoré nadobudlo účinnosť od júna 2017, obsahuje požiadavku, aby členské štáty pri kvantitatívnom určovaní „dobrého environmentálneho stavu“ svojich morských vôd spĺňali spoločné kritériá a metodické normy. Treba spomenúť, že v rámcovej smernici o morskej stratégii sa výslovne vyžaduje, aby členské štáty v každom morskom regióne alebo subregióne spolupracovali so svojimi susedmi, pokiaľ možno prostredníctvom existujúcich regionálnych inštitucionálnych štruktúr zameraných na spoluprácu ([4]) s cieľom zabezpečiť súdržnosť a koordináciu vykonávaných opatrení ([5]).

V Európskej zelenej dohode ([6]) sa stanovujú zastrešujúce priority vrátane ochrany našej biodiverzity a ekosystémov, a preto podporuje túto činnosť tým, že sleduje cieľ:

- znížiť mieru znečisťovania ovzdušia, vody a pôdy,
- prejsť na obehové hospodárstvo,
- zlepšiť odpadové hospodárstvo a
- zabezpečiť udržateľnosť našich odvetví modrého hospodárstva a rybárstva.

([1]) Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2008/56/ES zo 17. júna 2008, ktorou sa ustanovuje rámec pre činnosť Spoločenstva v oblasti morskej environmentálnej politiky (rámcová smernica o morskej stratégii). Pozri EUR-Lex – 32008L0056 – SK – EUR-Lex (europa.eu).

([2]) V prílohe I k rámcovej smernici o morskej stratégii sa vymedzuje 11 kvalitatívnych deskriptorov, ktoré sa ďalej špecifikujú v rozhodnutí Komisie 2017/848/EÚ. Patria medzi ne tieto deskriptory: D1 – Biodiverzita, D2 – Nepôvodné druhy, D3 – Komerčne lovené ryby a mäkkýše, D4 – Potravové siete, D5 – Eutrofizácia, D6 – Integrita morského dna, D7 – Hydrografické zmeny, D8 – Kontaminanty, D9 – Kontaminanty v plodoch mora, D10 – Odpad, D11 – Energia vrátane podmorského hluku.

([3]) Rozhodnutie Komisie (EÚ) 2017/848, ktorým sa stanovujú kritériá a metodické normy určovania dobrého environmentálneho stavu morských vôd a špecifikácie a štandardizované metódy monitorovania a posudzovania. Pozri: EUR-Lex – 32017D0848 – SK – EUR-Lex (europa.eu).

([4]) Vrátane štruktúr zriadených na základe regionálnych morských dohovorov.

([5]) Príslušné morské regióny a subregióny EÚ sa uvádzajú v článku 4 smernice 2008/56/ES. Štyri morské regióny EÚ sú Baltské more, severovýchodná časť Atlantického oceánu, Stredozemné more a Čierne more.

([6]) Európska zelená dohoda (europa.eu).

Stratégia EÚ v oblasti biodiverzity ([7]), akčný plán nulového znečistenia ([8]) a akčný plán pre morské prostredie ([9]) sú kľúčové politické nástroje prijaté na dosiahnutie týchto cieľov.

Rámcová smernica o morskej stratégii je súčasťou širšieho programu odolnosti vodných zdrojov. V politických usmerneniach pre budúce kolégium na roky 2024 – 2029 sa oznámilo prijatie novej európskej stratégie pre odolnosť v oblasti vody s cieľom posilniť zabezpečenie dostupnosti vody v Európe zachovaním kvality a množstva vody v EÚ a mimo nej, zvýšením konkurenčnej inovačnej výhody nášho vodohospodárstva a riešením hlavných príčin problémov v oblasti hospodárenia s vodami vrátane znečistenia, straty biodiverzity a vplyvov zmeny klímy. Čisté, zdravé a produktívne moria a oceány sú zásadné pre našu zelenú a digitálnu transformáciu a pre dlhodobú prosperitu EÚ. Rámcová smernica o morskej stratégii môže priamo prispieť aj k dosiahnutiu cieľov pripravovaného paktu o oceánoch, ktorý oznámila predsedníčka von der Leyenová vo svojich politických usmerneniach pre budúcu Komisiu, ktorými je „*podpor[a] modrého hospodárstva a zabezpečenie dobrej správy a udržateľnosti našich oceánov vo všetkých aspektoch*.“

Je to prvýkrát, čo Komisia v medziach nového politického rámca posudzuje druhé programy opatrení v rámci rámcovej smernice o morskej stratégii. Posúdenie sa vykonáva v úzkej koordinácii s posudzovaním tretích plánov manažmentu povodí a druhých plánov manažmentu povodňových rizík podľa rámcovej smernice o vode a smernice o povodniach ([10]). V záujme urýchlenia účinného vykonávania sa Komisia usiluje podporiť integrovanejší a súdržnejší prístup k vykonávaniu právnych predpisov týkajúcich sa sladkovodných a morských vôd v súlade s prístupom „od zdroja do mora“ ([11]).

Posúdenie sa preto zameriava najmä na zabezpečenie súladu vykonávania rámcovej smernice o morskej stratégii s rámcovou smernicou o vode. Treba však poznamenať, že požiadavky týchto dvoch smerníc sa líšia. V správe podľa rámcovej smernice o vode/smernice o povodniach sa dôkladne posudzuje stav sladkovodných útvarov v EÚ na základe údajov nahlásených členskými štátmi a opatrení, ktoré prijali na zlepšenie. V správe podľa rámcovej smernice o morskej stratégii, ktorá sa vyžaduje v článku 16 uvedenej smernice, sa naopak posudzujú len programy opatrení členských štátov. Tieto dve správy sa preto mierne líšia rozsahom, preto sa porovnávajú spoločné prvky.

([7]) Stratégia v oblasti biodiverzity do roku 2030 (europa.eu).

([8]) Oznámenie Komisie, Cesta k zdravej planéte pre všetkých Akčný plán EÚ: „Dosahovanie nulového znečisťovania ovzdušia, vody a pôdy“ [COM(2021) 400 final]. K dispozícii na adrese: https://environment.ec.europa.eu/strategy/zero-pollution-action-plan_en?prefLang=sk&etrans=sk.

([9]) Oznámenie Komisie, Akčný plán EÚ: Ochrana a obnova morských ekosystémov pre udržateľné a odolné rybárstvo [COM(2023) 102 final]. K dispozícii na adrese: EUR-Lex – 52023DC0102 – SK – EUR-Lex (europa.eu).

([10]) Správa Komisie Rade a Európskemu parlamentu o vykonávaní rámcovej smernice o vode (2000/60/ES) a smernice o povodniach (2007/60/ES) Tretie plány manažmentu povodia Druhé plány manažmentu povodňových rizík [COM(2025) 2].

([11]) Prístup od zdroja do mora znamená zavedenia riadenia, ktorým sa zvyšuje spolupráca a súdržnosť v celom systéme od zdroja do mora a znižujú zmeny kľúčových tokov (voda, znečistenie, sedimenty, materiály, biota, ekosystémové služby), čo vedie k merateľnému hospodárskemu, sociálnemu a environmentálnemu zlepšeniu v sladkovodnom, pobrežnom, príbrežnom, brakickom a morskom prostredí. Zohľadňuje sa v ňom celý systém od zdroja do mora, pričom dôraz sa kladie na environmentálne, sociálne a hospodárske väzby na hornom a dolnom toku a stimuluje sa koordinácia medzi odvetviami a segmentmi.

Hoci programy opatrení boli vypracované ešte pred prijatím právneho predpisu o obnove prírody ([12]), jeho vykonávanie určite ovplyvní tretí cyklus vykonávania rámcovej smernice o morskej stratégii.

Účel a štruktúra

V tejto správe sa uvádzajú hlavné výsledky posúdenia vypracovaného Komisiou a týkajúceho sa druhých programov opatrení, ktoré mali všetky členské štáty nahlásiť do 31. marca 2022 ([13]). Tieto programy sú aktualizáciou od prvého cyklu vykonávania a zohľadňuje sa v nich najnovšie posúdenie stavu morských vôd a odporúčania Komisie týkajúce sa opatrení z roku 2018 ([14]). Podrobnejšia analýza programov opatrení členských štátov, miera regionálnej súdržnosti, závery a odporúčania pre jednotlivé krajiny sa uvádzajú v sprievodnom pracovnom dokumente útvarov Komisie ([15]).

Štruktúra analýzy vychádza z trojitej planetárnej krízy, ktorou je znečistenie, strata biodiverzity a zmena klímy ([16]). Cieľom analýzy je posúdiť, či opatrenia navrhnuté členskými štátmi sú dostatočné na riešenie špecifických foriem tlaku v ich morských vodách a na to, aby prispievali k dosiahnutiu dobrého environmentálneho stavu. Zároveň sa v nej uvádza súbor kľúčových odporúčaní na usmernenie ďalších zlepšení. Niektoré z kľúčových posolstiev a odporúčaní uvedených v záveroch dopĺňajú tie, ktoré sú uvedené v správe podľa rámcovej smernice o vode/smernice o povodniach.

Správu v lehote do marca 2022 podalo len päť členských štátov. Ďalších deväť podalo správu s oneskorením až jeden rok a tri členské štáty meškali so správou viac ako jeden rok, ale stále včas, aby správu bolo možné začleniť do tohto posúdenia ([17]) Komisia mohla celkovo posúdiť programy opatrení 17 (z 22) pobrežných členských štátov: Belgicko, Cyprus, Estónsko, Fínsko, Francúzsko, Holandsko, Írsko, Litva, Lotyšsko, Nemecko, Poľsko, Portugalsko, Rumunsko, Slovinsko, Španielsko, Švédsko a Taliansko. Oneskorenia a nepodávanie správ znížili schopnosť Komisie vykonávať komplexné posudzovanie regionálnej súdržnosti.

Programy opatrení zvyšných piatich členských štátov (Bulharsko, Dánsko, Grécko, Chorvátsko a Malta) budú uverejnené na platforme WISE-Marine agentúry EEA ([18]). Komisia vypracuje aj posúdenia a odporúčania pre jednotlivé krajiny, ktoré sa sprístupnia priamo členským štátom. Posúdenie programov členských štátov poslúži aj ako podklad pre správu o monitorovaní a výhľade nulového znečistenia za rok 2024, pre prebiehajúcu revíziu rámcovej smernice o morskej stratégii ([19]) a pre ďalšie činnosti zamerané na vykonávanie stratégií EÚ v oblasti biodiverzity a adaptácie na zmenu klímy.

([12]) Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/1991 z 24. júna 2024 o obnove prírody a o zmene nariadenia (EÚ) 2022/869 (Ú. v. EÚ L, 2024/1991, 29.7.2024).
([13]) Pozri článok 13 ods. 9 smernice 2008/56/ES.
([14]) Správa Komisie o posúdení programov opatrení členských štátov podľa rámcovej smernice o morskej stratégii, Brusel, 31. 7. 2018 [COM(2018) 562 final].
([15]) Pracovný dokument útvarov Komisie, sprievodný dokument k správe Komisie Rade a Európskemu parlamentu o posúdení vykonanom Komisiou týkajúcom sa programov opatrení členských štátov aktualizovaných podľa článku 17 rámcovej smernice o morskej stratégii (2008/56/ES) [SWD(2025) 1].
([16]) Pozri *What is the Triple Planetary Crisis? | UNFCCC* (Čo je trojitá planetárna kríza?).
([17]) Včas – BE, IT, RO, SE, FI; oneskorenie do šiestich mesiacov – NL, DE, FR, PL, ES; oneskorenie do jedného roka – IE, PT, SI, EE; do 1. septembra 2023 – CY, LT, LV.
([18]) Správy a posúdenia podľa rámcovej smernice o morskej stratégii (europa.eu).
([19]) Ochrana morského prostredia – revízia pravidiel EÚ (europa.eu).

2. STAV MORÍ V EURÓPE

Približne 40 % obyvateľstva EÚ žije v pobrežných oblastiach. Pre tieto komunity sú moria a oceány priamo spojené s kultúrou, identitou a ich pocitom spolupatričnosti ([20]).

Desaťročia nadmerného rybolovu, vypúšťania živín, kontaminantov a odpadu, intenzívnej námornej dopravy a viacerých ďalších foriem antropogénneho tlaku spolu s rastúcimi vplyvmi zmeny klímy vážne zhoršili stav morských ekosystémov.

Tieto zvyšujúce sa tlaky ohrozujú prínosy európskych morí a oceánov, na ktoré majú budúce generácie nárok a ktoré budú potrebovať pre svoj život, živobytie a hospodárstvo.

V roku 2018 členské štáty vykonali prvé posúdenie stavu svojich morských vôd podľa rámcovej smernice o morskej stratégii, v ktorom analyzovali rozsah vplyvu tlakov spôsobených ľudskou činnosťou na morský život a ekosystémy a pokrok pri dosahovaní dobrého environmentálneho stavu ([21]). Spolu s ďalšími zdrojmi informácií tak Komisia získala komplexný prehľad o stave morského prostredia v roku 2020, ktorý bol konečným termínom na dosiahnutie dobrého environmentálneho stavu.

Napriek zlepšeniam v niektorých oblastiach bol záver jasný: nie vo všetkých európskych morských vodách bol dosiahnutý dobrý environmentálny stav ([22]). Pozitívom však je, že neustále rastúce trendy v určitých typoch tlakov v európskych moriach je stále možné zvrátiť. Zvrátiť ich možno najmä zavedením účinných opatrení v rámci rámcovej smernice o morskej stratégii, z ktorých niektoré vychádzajú z iných dlhodobých politických a právnych rámcov (napr. zo smernice o vtáctve a smernice biotopoch, smernice o námornom priestorovom plánovaní, z rámcovej smernice o vode a zo spoločnej rybárskej politiky).

Jasným príkladom je odhadované zníženie množstva odpadu na plážach o 29 % v rokoch 2015 – 2021 vo všetkých morských oblastiach EÚ ([23]), pričom v Baltskom mori je toto zníženie ešte výraznejšie, a to o 45 %. Hoci väčšina morských oblastí musí ešte dosiahnuť dobrý environmentálny stav, takýto rozsah zníženia za päť rokov je úspechom, ktorý dokazuje, že spoločné opatrenia fungujú. Tento výsledok sa vysvetľuje viacerými faktormi vrátane veľmi silnej podpory opatreniam zo strany verejnosti, politických záväzkov na vysokej úrovni na zvrátenie tohto trendu (napr. stratégia pre plasty z roku 2018, akčný plán nulového znečistenia z roku 2021 v rámci Európskej zelenej dohody) a spoľahlivého právneho základu pre orgány na prijatie opatrení (spolu s rámcovou smernicou o morskej stratégii, so smernicou o jednorazových plastových výrobkoch z roku 2019 a smernicou o prístavných zberných zariadeniach z roku 2019). Pridaná hodnota rámcovej smernice o morskej stratégii v tomto procese je jasná:

([20]) Morské prostredie (europa.eu).

([21]) Pozri oznámenie Komisie, Oznámenie Komisie o odporúčaniach pre jednotlivé členské štáty a regióny týkajúce sa aktualizovaných správ z roku 2018 týkajúcich sa článkov 8, 9 a 10 rámcovej smernice o morskej stratégii (2008/56/ES) 2022/C 118/01. Pozri: EUR-Lex – 52022XC0314(01) – SK – EUR-Lex (europa.eu).

([22]) Správa Komisie o vykonávaní rámcovej smernice o morskej stratégii (smernica 2008/56/ES) [COM(2020) 259 final], EUR-Lex – 52020DC0259 – SK – EUR-Lex (europa.eu).

([23]) Európska komisia, Spoločné výskumné centrum, odborná skupina podľa rámcovej smernice o morskej stratégii pre morské odpadky, Hanke, G., Walvoort, D., Ruiz-Orejón, L. F., van Loon, W. M. G. M., Giorgetti, A., Molina-Jack, M. E., Vinci, M., *European Coastline Litter Trends 2015 – 2021 – Methodology development and trend results for the Marine Strategy Framework Directive* (Trendy v oblasti odpadu na európskom pobreží v rokoch 2015 – 2021 – Vývoj metodiky a výsledky trendov v prípade rámcovej smernice o morskej stratégii), Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, Luxemburg, 2024, JRC138907.

– verejné a politické kampane zamerané na boj proti odpadu a plastom využívali údaje podľa rámcovej smernice o morskej stratégii na podporu svojich posolstiev,
– tie isté údaje sa použili pri posudzovaní vplyvu a prijímaní smernice o jednorazových plastových výrobkoch a pomohli zvýšiť informovanosť verejnosti,
– vzhľadom na to, že k zníženiu o 29 % došlo ešte pred nadobudnutím účinnosti smernice o jednorazových plastových výrobkoch, aspoň časť tohto zníženia možno pripísať opatreniam naplánovaným v rámci prvého cyklu vykonávania rámcovej smernice o morskej stratégii,
– zníženie o 29 % možno jasne vyhodnotiť a oznámiť vďaka spoločnému úsiliu členských štátov, inštitúcií a agentúr EÚ ([24]) a občianskej spoločnosti pri zhromažďovaní a tvorbe kvalitných a porovnateľných údajov.

Z analýzy druhých programov opatrení týkajúcich sa morského odpadu vyplýva, že členské štáty prijímajú ďalšie opatrenia na riešenie problému odpadu na plážach: tým by sa mal podporiť pozitívny trend neustáleho znižovania (pozri oddiel 3.1).

Pokiaľ ide o ďalšie témy, ako je znečistenie morí alebo strata biodiverzity, pokrok pri dosahovaní dobrého environmentálneho stavu od roku 2018 sa posúdi po tom, ako členské štáty v októbri 2024 predložia svoje tretie posúdenie stavu morských vôd. Medzitým regionálne posúdenia vypracované v rámci štyroch regionálnych morských dohovorov – t. j. Helsinským dohovorom ([25]), dohovorom OSPAR ([26]), Barcelonským dohovorom ([27]) a Bukureštským dohovorom ([28]) – obsahujú množstvo aktuálnych informácií o stave morí v EÚ.

- *Morská oblasť Baltského mora*

Tretie celostné posúdenie komisie HELCOM ([29]) uverejnené v októbri 2023 obsahuje komplexný prehľad stavu ekosystému Baltského mora v rokoch 2016 – 2021. Vyplýva z neho, že v uvedenom období sa situácia takmer nezlepšila, čo poukazuje na potrebu pokračovať v koordinovaných opatreniach a zlepšiť ich.

– Tlaky vyvolané **znečistením** zostávajú na vysokej úrovni. Eutrofizácia naďalej predstavuje veľký problém, ktorý ovplyvňuje rôzne úrovne potravovej siete a prispieva k degradácii ekosystému. V niektorých oblastiach, najmä v juhozápadných čiastkových oblastiach, sa prejavujú známky zlepšenia, ale v centrálnych častiach Baltského mora došlo k ďalšiemu alarmujúcemu zhoršeniu. Tlak vyvolávaný nebezpečnými látkami zostáva vo väčšine oblastí v celom regióne vysoký, pričom vysoké koncentrácie určitých kontaminantov ([30]) sa nachádzajú najmä v rybách a lastúrach. Existujú náznaky určitého zlepšenia, pričom vo viacerých oblastiach bolo zaznamenané zníženie koncentrácií chemických látok v živočíchoch. Pokiaľ ide o odpad na plážach, 11 zo 16 čiastkových oblastí

([24]) Napr. Európska environmentálna agentúra (EEA), Európska námorná bezpečnostná agentúra (EMSA) a Európska námorná monitorovacia a dátová sieť (EMODnet).
([25]) Pozri https://helcom.fi/.
([26]) Pozri https://oap.ospar.org/en/.
([27]) Pozri https://www.unep.org/unepmap/who-we-are/barcelona-convention-and-protocols?%2Ffr%2Fwho-we-are%2Fbarcelona-convention-and-protocols=.
([28]) Pozri http://www.blacksea-commission.org/_convention.asp.
([29]) Pozri *State of the Baltic Sea 2023 – HELCOM* (Stav Baltského mora v roku 2023 – HELCOM).
([30]) Polybrómované difenylétery (PBDE), tributylcín (TBT), ortuť a meď.

prekračuje prahovú hodnotu 20 kusov odpadu na 100 m pláže ([31]), a preto nie sú v dobrom environmentálnom stave. Jednou z hlavných príčin podmorského hluku je hluk z lodí, ktorý sa značne líši v priestore (najviac sú postihnuté lodné trasy) a čase (hluk z lodí je rozšírenejší v zime ako v lete).

– Pokiaľ ide o **biodiverzitu**, v dobrom stave nie sú viaceré morské druhy (vrátane cicavcov a vtákov) ani biotopy v celom Baltskom mori a na všetkých úrovniach potravovej siete. Tri komerčné populácie rýb sa od posledného hodnotenia zmenšili a len jedna sa zlepšila. Opatrenia na ochranu biodiverzity sa však zvýšili a región je na dobrej ceste k dosiahnutiu globálneho cieľa chrániť 30 % oblastí do roku 2030.

– Účinky **zmeny klímy** sú už zjavné a očakáva sa, že predpovedané otepľovanie čoskoro povedie k ďalším škodlivým vplyvom, čo urýchľuje naliehavú potrebu prijať opatrenia na vybudovanie odolnosti ekosystémov a zmiernenie negatívnych vplyvov.

Napriek celkovému záveru, že stav Baltského mora sa nezlepšil, z posúdenia vyplýva, že dobre navrhnuté a účinne vykonávané koordinované opatrenia na zníženie tlaku prinášajú hmatateľné výsledky. V správe o pokroku v plnení záväzkov prijatých v rámci deklarácie „Naše Baltské more“, ktorá bola uverejnená na účely konferencie „Naše Baltské more“ v septembri 2023 ([32]), sa potvrdzuje, že ide o zásadné kroky.

- *Morská oblasť Stredozemného mora*

V decembri 2023 sa v rámci Barcelonského dohovoru vypracovalo komplexné posúdenie stavu Stredozemného mora ([33]) na základe údajov zhromaždených od poslednej správy o stave kvality v roku 2017. Hoci mnohé témy nebolo možné posúdiť z dôvodu nevyváženej dostupnosti údajov, dostupné posúdenia ukazovateľov ukazujú zmiešaný obraz.

– Pokiaľ ide o **znečistenie**, a najmä o kontaminanty a eutrofizáciu, hoci neexistujú jasné posolstvá platné pre celé Stredozemie, k dispozícii sú podrobné výsledky pre konkrétne posudzované oblasti a ukazovatele ([34]). Iba 16 % monitorovaných stredozemných pláží dosiahlo dobrý environmentálny stav s ohľadom na odpad. Egejsko-levantský subregión je najviac postihnutý akútnym znečistením, najmä únikmi ropy, čo je odrazom skutočnosti, že ide o jednu z najrušnejších námorných trás v Stredozemí. Zdá sa, že celé Stredozemné more je v dobrom environmentálnom stave, pokiaľ ide o hladiny impulzového hluku, ktoré majú vplyv na vybrané veľrybotvaré cicavce, ale nie v prípade nepretržitého hluku, najmä v západnej časti Stredozemného mora a v Egejskom a Levantskom mori.

– Pokiaľ ide o **biodiverzitu**, nadmerné využívanie populácií rýb sa za posledné desaťročie povzbudivo zmenšilo, pričom v posledných dvoch rokoch sa opatrenia

([31]) Členské štáty EÚ sa dohodli na prahovej hodnote s cieľom zachovať čistotu európskych pláží – Európska komisia (europa.eu).

([32]) https://op.europa.eu/sk/publication-detail/-/publication/2e76afa1-5695-11ee-9220-01aa75ed71a1.

([33]) *2023 Mediterranean Quality Status Report* (Správa o stave kvality Stredozemného mora za rok 2023), 23. zasadnutie zmluvných strán Dohovoru o ochrane morského prostredia a pobrežných oblastí Stredozemného mora a jeho protokolov, Portorož, Slovinsko, 5. – 8. decembra 2023, UNEP/MED IG.26/Inf.10.

([34]) Napríklad subregión Jadranského mora je v dobrom environmentálnom stave, pokiaľ ide o dusík, fosfor a chlorofyl a, a 80 % subregiónov má dobrý environmentálny stav z hľadiska obsahu kovov, polycyklických aromatických uhľovodíkov (PAU) a polychlórovaných bifenylov (PCB) v sedimentoch.

zrýchlili a nadmerné využívanie dosiahlo najnižšiu úroveň od roku 2003. Tento trend je konzistentný vo všetkých subregiónoch ([35]). Väčšina komerčných druhov je však stále nadmerne využívaná a rybolovný tlak je stále dvojnásobne vyšší, než sa považuje za udržateľný. Ničenie biotopov zostáva jednou z najrozšírenejších hrozieb pre štruktúru a fungovanie stredozemných pobrežných ekosystémov. Najrozsiahlejšie škody na biotopoch morského dna až do hĺbky 1 000 m spôsobuje rybolov pri dne pomocou vlečných sietí a dredžov. Mnohé populácie druhov morských vtákov až na niektoré výnimky dosiahli dobrý environmentálny stav. Väčšina veľrybotvarých cicavcov je v Červenej knihe IUCN stále zaradená medzi výrazne ohrozené druhy, hoci stav rozšírených druhov, ako sú delfín skákavý a delfín pásavý, sa od polovice prvého desaťročia 21. storočia.

– **Zmena klímy** je jednou z najzávažnejších výziev, ktorým čelí stredozemný región. Za posledné tri desaťročia spôsobili vlny horúčav v moriach masovú úmrtnosť rôznych morských druhov a kritické straty v odvetví plodov mora. Zvýšenie teploty morskej vody urýchľuje šírenie nepôvodných druhov. Hydrografické zmeny spôsobujú, že stredozemné morské biotopy sú čoraz viac ohrozené, pričom niektorým hrozí úplný zánik. Oblasti stredného a východného Stredozemia sa považujú za zraniteľnejšie voči zmene klímy v dôsledku zvýšeného tlaku inváznych druhov, vyššej teploty vody a slabšieho oceánskeho prúdenia, čo vedie k nižšej koncentrácii rozpusteného kyslíka ([36]).

- *Morská oblasť severovýchodného Atlantiku*

Správa o stave kvality, ktorú vydala komisia OSPAR v júni 2023 ([37]) a ktorá vychádza z údajov za obdobie rokov 2009 – 2021, je najautoritatívnejším posúdením stavu celého severovýchodného Atlantického oceánu Dosiahol sa výrazný pokrok v snahe lepšie pochopiť a obmedziť negatívne vplyvy ľudskej činnosti. Napriek určitým zlepšeniam trendy naznačujú, že biodiverzita klesá a biotopy sa zhoršujú v mnohých častiach morskej oblasti dohovoru OSPAR.

– **Znečistenie** širokým spektrom nebezpečných látok, nadmerným množstvom živín (vedúcim k eutrofizácii) a morským odpadom nebolo úplne vyriešené. Bolo zaznamenané zníženie pri vypúšťaní nebezpečných látok z ropného a plynárenského odvetvia a rádioaktívnych látok z odvetvia jadrovej energie. Koncentrácie mnohých z najdôležitejších nebezpečných látok (napr. polycyklických aromatických uhľovodíkov a polychlórovaných bifenylov pochádzajúcich z odtokov vody, vypúšťania priemyselných odpadových vôd a zo starých stavebných pozemkov a z určitých insekticídov) sa od 80. a 90. rokov 20. storočia výrazne znížili. Väčšina subregiónov je však v nevyhovujúcom stave, pokiaľ ide o prítomnosť nebezpečných látok v morských druhoch spôsobenú najmä ortuťou a polychlórovanými bifenylmi, zatiaľ čo situácia je o niečo lepšia v prípade znečistenia sedimentov. Došlo k výraznému zníženiu množstva živín, ktoré sa dostávajú do morského prostredia, najmä z poľnohospodárskych zdrojov, odpadových vôd a priemyselných a atmosférických zdrojov. Pretrváva však znečistenie vo vodách vytekajúcich z ústí riek a v niektorých pobrežných oblastiach. Výsledky týkajúce sa morského odpadu sú podobne nejednoznačné: objem morského odpadu je stále vysoký, ale klesol.

([35]) Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu a Rade, Udržateľný rybolov v EÚ: aktuálny stav a smerovanie na rok 2025, Brusel, 7. 6. 2024 [COM(2024) 235 final].
([36]) Pozri predchádzajúcu poznámku pod čiarou.
([37]) Pozri https://oap.ospar.org/en/ospar-assessments/quality-status-reports/qsr-2023/.

Klesá aj množstvo odpadu na plážach, ale odpad na morskom dne je stále veľmi rozšírený, najmä odpad z rybolovu a plastové materiály. Čoraz väčším problémom je znečistenie hlukom.

– Napriek nepopierateľnému pokroku pri znižovaní nadmerného rybolovu po roku 2003 ([38]), vplyv rybárstva a iných ľudských činností na **biodiverzitu** je stále veľmi znepokojujúci. Všetky posúdenia hlavných zložiek (morské vtáky, cicavce, ryby, bentické a pelagické biotopy) a potravových sietí vykazujú pokles biodiverzity napriek pokroku dosiahnutému pri identifikácii a riešení tlakov. Od posledného hodnotenia v roku 2017 sa zhoršil najmä stav morských vtákov.

– **Zmena klímy** a okysľovanie oceánov sú príčinou veľkých zmien, ktoré ohrozujú veľkú časť morskej biodiverzity severovýchodného Atlantiku. Morské ekosystémy celkovo strácajú odolnosť proti zmene klímy aj v dôsledku iných pretrvávajúcich foriem ľudského tlaku.

Zo záverov správy o stave kvality jasne vyplývajú dve zistenia:

1. na zmenu súčasnej trajektórie sú potrebné ďalšie opatrenia;
2. doteraz prijaté opatrenia sa musia vykonávať účinnejšie.

- *Morská oblasť Čierneho mora*

Pre Čierne more nie je k dispozícii žiadne regionálne posúdenie, existujú však údaje, ktoré sa týkajú najmä obdobia rokov 2016 – 2021, z projektu EMBLAS financovaného EÚ ([39]) doplnené analýzami, ktoré vykonalo Spoločné výskumné centrum Komisie.

– Pokiaľ ide o **znečistenie**, pozorovaniami sa potvrdzuje, že všetky oblasti Čierneho mora obsahujú morský odpad tvorený najmä plastmi a mikroplastmi. Z údajov vyplýva, že čiernomorské pláže sú najviac znečistené v Európe a odpad na nich má najvyšší podiel jednorazových plastových výrobkov (652 kusov odpadu na 100 m). More je naďalej kontaminované ťažkými kovmi, polycyklickými aromatickými uhľovodíkmi a niektorými pesticídmi a koncentrácia PFOS (perfluóroktánsulfonát) prekračuje bezpečný limit. Pri vedeckom prieskume z roku 2021 sa v podstate zistilo, že kumulatívne znečistenie Čierneho mora chemickými kontaminantmi je približne trikrát až osemkrát vyššie v porovnaní so Stredozemným morom a dvakrát až sedemkrát vyššie ako v severovýchodnom Atlantiku ([40]). Zdá sa, že niektoré pobrežné regióny sú v dobrom environmentálnom stave, pokiaľ ide o eutrofizáciu, ale väčšina stredovýchodných hlbokomorských častí nebola v roku 2019 v dobrom environmentálnom stave vzhľadom na kvitnutie fytoplanktónu a vysoké koncentrácie znečisťujúcich látok.

([38]) „V roku 2003 bola priemerná rybolovná úmrtnosť v severovýchodnom Atlantiku 53 % nad úrovňou cieľa FMSY. Z najnovšieho posúdenia vyplýva, že miera úmrtnosti postupne klesala a v roku 2022 dosiahla 42 % pod úrovňou FMSY.“ Oznámenie Komisie – Udržateľný rybolov v EÚ: aktuálny stav a smerovanie na rok 2025, už citované.

([39]) Slobodnik, J., Arabidze, M., Mgeladze, M., Korshenko, A., Mikaelyan, A., Komorin, V., Minicheva, G., *EMBLAS Final Scientific Report – Joint Black Sea Surveys 2016 – 2019* (Záverečná vedecká správa EMBLAS – spoločné prieskumy Čierneho mora v rokoch 2016 – 2019), 2020.

([40]) Vedecký prieskum severovýchodného Atlantiku, Stredozemného mora a Čierneho mora z roku 2021 s názvom „*The Cruise of Three European Seas*“ (Plavba po troch európskych moriach), ktorý sa uskutočnil v rámci projektu EU4EMBLAS s podporou Spoločného výskumného centra.

– Pokiaľ ide o **biodiverzitu**, úroveň biomasy viacerých druhov rýb a mäkkýšov sa v období rokov 1995 až 2021 jednoznačne znížila, v niektorých prípadoch dokonca pomerne výrazne (napr. v prípade tresky merlang, ostroňa bieloškvrnitého, sardely alebo ulitníka *Rapana venosa*). Pobrežné a šelfové vody boli vyhodnotené ako vody v dobrom environmentálnom stave z hľadiska biodiverzity fytoplanktónu na rozdiel od otvorených vôd. Okrem toho sa v rokoch 2016 až 2019 zhoršil environmentálny stav v morskej rezervácii „Zernovovo pole“ červených rias, ktorá je najväčšou chránenou morskou oblasťou Čierneho mora nachádzajúcou sa v ukrajinských vodách. V nedávnych prieskumoch sa zaznamenala aj možná migrácia inváznych druhov do Čierneho mora ([41]).

– Pokiaľ ide o **zmenu klímy**, zo scenárov vyplýva zvýšenie teploty vôd a ďalšie zmeny, v dôsledku ktorých sa zmení prenos a rozptyl živín a znečisťujúcich látok v Čiernom mori ([42]) a zvýši sa akumulácia znečisťujúcich látok vo východnej morskej oblasti ([43]).

Vplyv útočnej vojny Ruska voči Ukrajine na životné prostredie má ďalekosiahle a cezhraničné dôsledky na Čierne more. Ich príčinou sú míny a iné výbušniny, úniky ropy a emisie toxických látok, znečisťujúcich látok a plastových výrobkov v dôsledku ničenia prístavov a lodí, ako aj zo znečistenia, ktoré do mora prinášajú rieky. Hoci je dlhodobé monitorovanie veľmi náročné vzhľadom na prebiehajúce boje, existujú jasné dôkazy, že tieto škody majú negatívny vplyv na biodiverzitu, biotopy a živočíšne druhy vrátane morských cicavcov a populácií rýb.

Najmä pretrhnutie Kachovskej vodnej nádrže v júni 2023 malo bezprecedentné environmentálne dôsledky pre juh Ukrajiny s dosahom na širší čiernomorský región. Všetky chemické znečisťujúce látky mali po zničení priehrady v roku 2023 v porovnaní s rokom 2020 výrazne vyššie koncentrácie na všetkých miestach odberu vzoriek. Okrem toho 2 000-násobný nárast fytoplanktónu cyanobaktérií viedol k úhynu 40 % jednej z populácií lastúrnikov v Čiernom mori ([44]). Hoci už dochádza k obnove, bude potrebné ďalej skúmať dlhodobý vplyv tohto znečistenia na zdravie ľudí a ekosystémov.

3. RIEŠENIE TROJITEJ PLANETÁRNEJ KRÍZY

Keďže morské vody v Európskej únii nedosiahli v roku 2020 dobrý environmentálny stav, od členských štátov sa očakávalo, že aktualizujú svoje prvé programy opatrení

([41]) Vedecký prieskum severovýchodného Atlantiku, Stredozemného mora a Čierneho mora z roku 2021.

([42]) Miladinova, Svetla, et al., „*Seasonal and Inter-Annual Variability of the Phytoplankton Dynamics in the Black Sea Inner Basin*“ (Sezónna a medziročná variabilita dynamiky fytoplanktónu vo vnútornej oblasti Čierneho mora), Oceans 1, č. 4, 2020, s. 251 – 273. https://doi.org/10.3390/oceans1040018; Macias, D., et al., *Water/marine zero pollution outlook: a forward-looking, model-based analysis of water pollution in the EU* (Výhľad v oblasti nulového znečistenia vôd/morí: výhľadová, modelová analýza znečistenia vôd v EÚ), Luxemburg, 2022. https://doi.org/10.2760/681817.

([43]) Miladinova, S., et. al., „*Identifying distribution and accumulation patterns of floating marine debris in the Black Sea*“ (Určenie charakteristiky rozdelenia a akumulácie plávajúceho morského odpadu v Čiernom mori), *Marine Pollution Bulletin*, 153, 110964, 2020, doi:10.1016/j.marpolbul.2020.110964; Macias, D., et al., 2022, už citované.

([44]) Dôsledky výbuchu hrádze Kachovskej vodnej elektrárne pre Čierne more: nové údaje – projekt EMBLAS.

v rámci rámcovej smernice o morskej stratégii s cieľom čo najskôr riešiť ďalšie tlaky a dosiahnuť dobrý environmentálny stav.

Vo svojich aktualizáciách 17 posudzovaných členských štátov nahlásilo 2 046 opatrení, ktoré sa týkajú všetkých morských regiónov, deskriptorov a tlakov ([45]). Len tretina z nich sú nové opatrenia, ktoré sú výslovne zahrnuté do tejto druhej aktualizácie, pričom prevažná väčšina len rozširuje opatrenia, ktoré boli nahlásené v minulosti, a to s určitými úpravami. Keďže sa do roku 2020 nepodarilo dosiahnuť dobrý environmentálny stav, bolo možné očakávať viac nových opatrení.

Takmer polovica nahlásených opatrení je určená na dosiahnutie alebo udržanie dobrého environmentálneho stavu osobitne podľa rámcovej smernice o morskej stratégii. Ide o výrazný nárast oproti prvým programom opatrení, v ktorých sa len štvrtina opatrení „týkala rámcovej smernice o morskej stratégii“ ([46]). Ostatné opatrenia vyplývajú z požiadaviek iných právnych predpisov EÚ, regionálnych morských dohovorov, medzinárodných dohôd alebo vnútroštátnych právnych predpisov.

V druhých programoch opatrení je takmer 50 % opatrení určených na *priame* predchádzanie ďalším tlakom, znižovanie existujúcich tlakov alebo obnovu druhov alebo biotopov. Viac ako 35 % opatrení má *nepriamo* prispieť k dosiahnutiu týchto cieľov (napr. prostredníctvom mechanizmov riadenia, finančných stimulov alebo informačných kampaní). Opatrenia spojené so zvyšovaním vedomostí tvoria približne 15 % z celkového počtu opatrení.

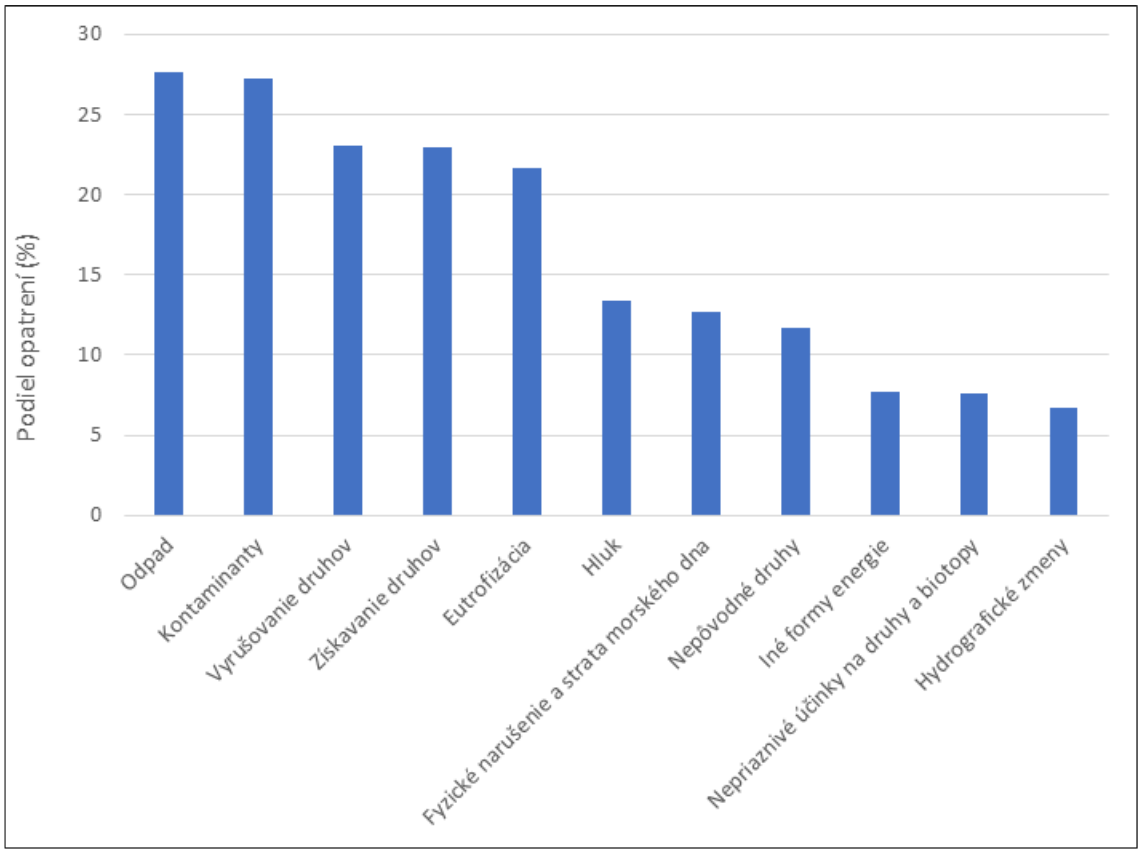
Nahlásené opatrenia sa týkajú všetkých jednotlivých typov tlakov relevantných pre morské prostredie v EÚ ([47]). Najčastejšie riešenými problémami je odpad a kontaminanty, ktoré sú predmetom takmer 30 % opatrení. Viac ako 20 % opatrení sa zaoberá narúšaním a získavaním druhov a eutrofizáciou. Viac ako 10 % opatrení sa zaoberá riešením hluku, narušením morského dna a nepôvodných druhov a menej ako 10 % opatrení sa zaoberá inými formami energie, nepriaznivými účinkami na druhy a biotopy a hydrografickými zmenami (graf 1).

([45]) Podrobná analýza informácií o aktualizovaných programoch opatrení, ktoré elektronicky nahlásilo 17 členských štátov, sa nachádza v dokumente: Európska komisia, Spoločné výskumné centrum: Louropoulou, E., Alonso Aller, E., Cardoso, A. C., Carravieri, A., Druon, J., Magliozzi, C., Martini, E., Mendes, C., Palma, M., Piroddi, C., Ruiz-Orejón, L. F., Zupan, M. a Hanke, G., *Programmes of Measures under the Marine Strategy Framework Directive to achieve or maintain Good Environmental Status* (Programy opatrení podľa rámcovej smernice o morskej stratégii na dosiahnutie alebo udržanie dobrého environmentálneho stavu), Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, Luxemburg, 2024, JRC139180.

([46]) Správa Komisie Európskemu parlamentu a Rade o posúdení programov opatrení členských štátov podľa rámcovej smernice o morskej stratégii, Brusel, 31. 7. 2018 [COM(2018) 562 final].

([47]) Opatrenia sa vzťahujú aj na všetky deskriptory dobrého environmentálneho stavu uvedené v prílohe I k rámcovej smernici o morskej stratégii. Viac ako 30 % opatrení sa týka biodiverzity (deskriptor 1), 28 % integrity morského dna (deskriptor 6), 24 % kontaminantov (deskriptor 8) a 22 % morského odpadu (deskriptor 10). Deskriptory, ktoré sa najmenej často spájajú s opatreniami, sú hydrografické podmienky (deskriptor 7 – 8 %), kontaminanty v plodoch mora (deskriptor 9 – 9 %), nepôvodné druhy (deskriptor 2) a podmorský hluk (deskriptor 11), obidva posledné deskriptory s podielom 10 % opatrení. Deskriptory súvisiace s biodiverzitou (1, 4 a 6) sú najlepšie pokryté, pretože každé opatrenie prijaté na zníženie určitej kategórie tlaku, napríklad eutrofizácie alebo kontaminantov, bude mať vplyv aj na stav morskej biodiverzity.

Graf 1. Podiel opatrení v druhých programoch opatrení na riešenie tlakov na morské ekosystémy

Táto štatistická analýza však neposkytuje prehľad o účinnosti navrhovaných opatrení. Napriek mnohým opatreniam, ktoré sa prijali na riešenie chemického znečistenia a znečistenia živinami, opatrenia členských štátov stále nedosahujú úroveň potrebnú na podstatné zníženie znečistenia a v konečnom dôsledku na dosiahnutie dobrého environmentálneho stavu.

3.1. SMEROVANIE K NULOVÉMU ZNEČISTENIU MORÍ A OCEÁNOV

Zníženie znečistenia vôd je kľúčovým rozmerom Európskej zelenej dohody a akčného plánu nulového znečistenia. Znečistenie predstavuje jednu z piatich hlavných hrozieb pre biodiverzitu ([48]).

Na základe údajov nahlásených v roku 2018 členskými štátmi podľa článku 8 rámcovej smernice o morskej stratégii ([49]) 80 % morských oblastí EÚ nedosahovalo dobrý environmentálny stav, pokiaľ ide o kontamináciu všadeprítomnými perzistentnými, bioakumulatívnymi a toxickými látkami, ako je ortuť, 87 % nedosiahlo dobrý environmentálny stav z hľadiska eutrofizácie, 90 % v prípade odpadu a 97 % pre nepretržitý podmorský hluk.

V posledných rokoch Komisia predložila niekoľko návrhov na riešenie znečistenia vody, naposledy s cieľom revízie smernice o čistení komunálnych odpadových vôd, smernice o priemyselných emisiách a aktualizácie zoznamu látok znečisťujúcich vodu podľa

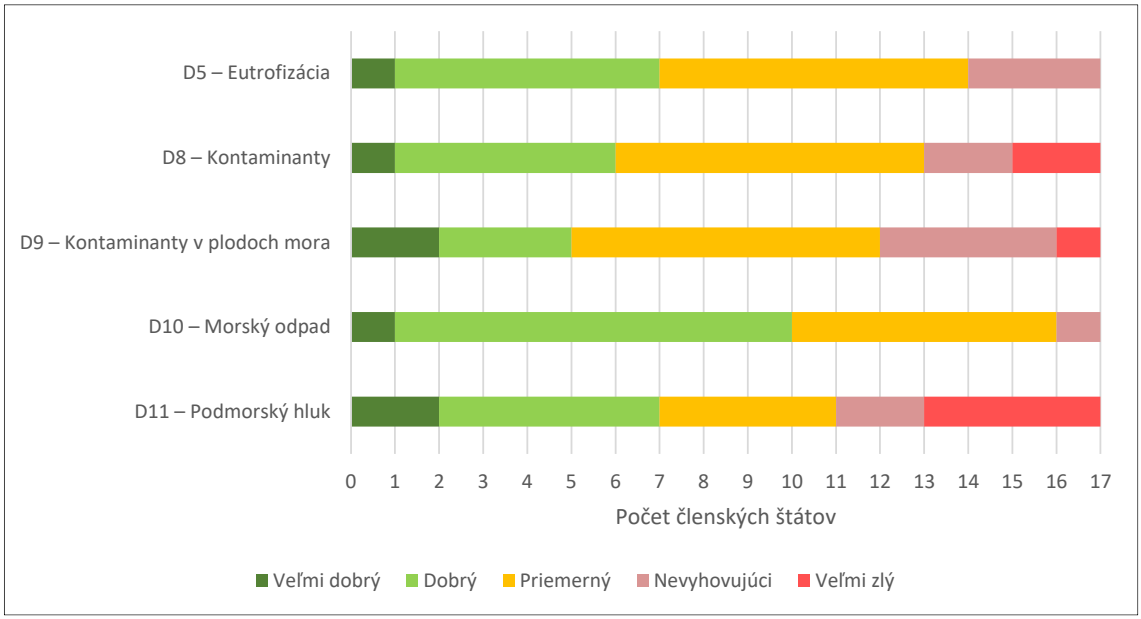
([48]) Správa Komisie, Prvé monitorovanie a výhľad v oblasti „nulového znečistenia“ – „Cesty k čistejšiemu ovzdušiu, vode a pôde pre Európu“ [COM(2022) 674 final], Brusel, 8. 12. 2022.

([49]) WISE Marine: https://water.europa.eu/marine.

rámcovej smernice o vode. Dôležitým krokom k lepšiemu riadeniu znečistenia oceánov je aj prijatie prahových hodnôt podľa rámcovej smernice o morskej stratégii v rokoch 2020 a 2022 pre odpad ([50]) a hluk ([51]).

Tento oddiel sa zaoberá štyrmi hlavnými kategóriami znečistenia, ktoré ovplyvňujú morské prostredie: morský odpad (deskriptor 10), eutrofizácia (deskriptor 5), škodlivé kontaminanty (deskriptory 8 a 9) a podmorský hluk (deskriptor 11).

Graf 2. Primeranosť druhých programov opatrení členských štátov na riešenie znečistenia

Opatrenia členských štátov v priemere len čiastočne riešia problémy potrebné na zníženie znečistenia (graf 2). Kým opatrenia zavedené na zníženie množstva morského odpadu sa uberajú správnym smerom, opatrenia na riešenie eutrofizácie, chemickej kontaminácie a podmorského hluku sú stále nedostatočné.

Morský odpad (deskriptor 10)

Celkovo sa kvalita opatrení na boj proti morskému odpadu medzi dvomi cyklami zlepšila.

Analýzou sa potvrdil pozitívny trend, ktorý bol v posledných niekoľkých rokoch zaznamenaný v oblasti boja proti morskému odpadu. Deskriptora 10 (morský odpad) sa týka 22 % všetkých opatrení nahlásených členskými štátmi a štvrtina opatrení dopĺňa existujúce právne povinnosti.

Opatrenia sa vzťahujú na hlavné zdroje odpadu, počínajúc činnosťami súvisiacimi s odpadovými vodami z mestských oblastí a s inými zdrojmi na pevnine (napr. priemysel a poľnohospodárstvo). Za jeden z hlavných zdrojov znečistenia sa považuje aj vstup z riek. Opatrenia sa vzťahujú aj na morské zdroje. Viacero opatrení sa priamo zaoberá odpadom z rybolovu (vrátane zabudnutých sietí, tzv. *ghost nets*) vrátane opatrení spojených s vyčistením a opatrení na zabránenie ďalšiemu vnášaniu odpadu (na základe

([50]) Členské štáty EÚ sa dohodli na prahovej hodnote s cieľom zachovať čistotu európskych pláží – Európska komisia (europa.eu).

([51]) Nulové znečistenie a biodiverzita: Úplne prvé celoeurópske limity pre podmorský hluk – Európska komisia (europa.eu).

požiadaviek smernice o prístavných zberných zariadeniach a smernice o jednorazových plastových výrobkoch). Významnými zdrojmi odpadu sú aj lodná doprava, rekreačné aktivity a cestovný ruch a v menšej miere akvakultúra. Odpad z námornej dopravy sa rieši najmä prostredníctvom iniciatív súvisiacich s Medzinárodnou námornou organizáciou (ďalej len „IMO“), dohovorom MARPOL a so smernicou o prístavných zberných zariadeniach.

Iba niekoľko členských štátov identifikovalo miesta s vysokým znečistením mora napriek tomu, že im to vo svojom posúdení z roku 2018 odporúčala Komisia ([52]). Nedostatky pretrvávajú v oblasti riešenia problému mikroodpadu, odpadu na morskom dne a vo vodnom stĺpci a vplyvu na morský život. Hoci stredozemné členské štáty majú jasné ciele týkajúce sa vplyvu odpadu na korytnačky *Caretta caretta* (kareta obyčajná), žiadny z nich zatiaľ neoznámil opatrenia na priame riešenie tohto problému. Takmer všetky členské štáty uznávajú hodnotu regionálnej spolupráce a práce vykonanej v rámci regionálnych morských dohovorov.

Príklady osvedčených postupov

Niektoré členské štáty prijali osobitné opatrenia na boj proti mikroodpadu vrátane vývoja uzavretých systémov, čistiacich zariadení alebo čistenia zrážkovej a odpadovej vody, ktoré sú zamerané konkrétne na mikroodpad a mikroplasty.

Eutrofizácia a kontaminanty (deskriptory 5, 8 a 9)

Celkovo sa dosiahol pokrok vo vývoji opatrení na ďalšie zníženie organického aj chemického znečistenia, ale je potrebné prijať ďalšie opatrenia.

Opatrenia na boj proti eutrofizácii a kontaminácii nebezpečnými látkami sú stále nedostatočné ([53]). Členské štáty zahrnuli mnoho opatrení týkajúcich sa deskriptora 8 – kontaminanty (24 %), deskriptora 5 – eutrofizácia (18 %) a v menšej miere deskriptora 9 – kontaminanty v plodoch mora (9 %). Tieto opatrenia často spájajú s aktualizovanými plánmi manažmentu povodí, hoci ich účinnosť pri dosahovaní dobrého environmentálneho stavu posudzujú len v obmedzenej miere.

Napriek množstvu právnych predpisov o kvalite ovzdušia a emisiách, najmä v rámci práva EÚ upravujúceho sektory energetiky, priemyslu a dopravy, ako je smernica o kvalite okolitého ovzdušia a smernica o národných záväzkoch znižovania emisií, sa na boj proti znečisteniu ovzdušia emisiami plánuje menej dôsledných opatrení. Členské štáty však zahrnuli opatrenia na ďalšiu reguláciu znečistenia z lodnej dopravy v súvislosti s vykonávaním dohovoru MARPOL alebo dohôd IMO (napr. antivegetatívne opatrenia šetrné k životnému prostrediu, regulácia emisií, koncepcie čistejších lodí), pričom sa očakáva pozitívny vplyv najmä v pobrežných oblastiach.

Pre členské štáty je stále náročné riešiť znečistenie spôsobené novými látkami (napr. farmaceutickými výrobkami) a odstraňovať následky perzistentných kontaminantov (napr. ortuť). Existujú však osvedčené postupy na riešenie kontaminácie zo zdrojov na mori (napr. nakladanie s kontaminantmi z vrakov, postupné ukončenie používania olova

([52]) Pracovný dokument útvarov Komisie, sprievodný dokument k *správe Komisie Európskemu parlamentu a Rade o posúdení programov opatrení členských štátov podľa rámcovej smernice o morskej stratégii*, Brusel [SWD(2018) 393 final], 31. 7. 2018, s. 33.

([53]) Opatrenia týkajúce sa deskriptorov 5, 8 a 9 sa v priemere považujú za stredne primerané.

v rybárskom výstroji, sledovanie a opätovné získavanie stratených kontajnerov) a eutrofizácie (napr. využívaním recyklovaného maštaľného hnoja pri výrobe bioplynu). A napokon, keďže pravidlá EÚ týkajúce sa maximálnych limitov kontaminantov v potravinách boli v roku 2023 aktualizované tak, aby zahŕňali širšie spektrum ťažkých kovov a perzistentných organických zlúčenín ([54]), dosiahnutie dobrého environmentálneho stavu v prípade kontaminácie plodov mora si v budúcnosti pravdepodobne vyžiada ďalšie opatrenia.

Príklady osvedčených postupov

Zdravé morské biotopy môžu zohrávať kľúčovú úlohu pri znižovaní nepriaznivých účinkov eutrofizácie. Niektoré členské štáty čoraz častejšie na riešenie problému eutrofizácie využívajú opatrenia na obnovu biotopov blízke prírode, ako sú napríklad dná so slávkami, dná zarastené morskou trávou a slaniská.

Podmorský hluk (deskriptor 11)

Opatrenia členských štátov na zníženie podmorského hluku sa celkovo zlepšili, stále sú však zamerané skôr na zhromažďovanie poznatkov ako na znižovanie záťaže.

Vzhľadom na chýbajúce právne rámce týkajúce sa podmorského hluku sa na základe rámcovej smernice o morskej stratégii vytvorilo mnoho nových opatrení na riešenie tejto formy tlaku, ktoré však stále nepostačujú na dosiahnutie dobrého environmentálneho stavu a stanovených cieľov ([55]), a to aj z hľadiska kvantity (len 10 % všetkých opatrení), aj z hľadiska kvality.

V porovnaní s prvými programami tieto opatrenia lepšie pokrývajú zdroje a druhy tlaku, naďalej sú však zamerané najmä na zhromažďovanie poznatkov, a nie na priamy vplyv na zníženie tlaku.

Členské štáty pri zlepšovaní svojich poznatkov o podmorskom hluku vychádzajú najmä z rámcov na regionálnej úrovni a z projektov financovaných EÚ. Len niekoľko členských štátov navrhlo osobitné opatrenia založené na výsledkoch týchto projektov, napríklad stanovenie rýchlostných obmedzení v blízkosti citlivých oblastí alebo v citlivom čase. Najcielenejšie opatrenia sa týkajú výstavby infraštruktúry na mori a na pobreží, a to buď obmedzením hladín hluku alebo zahrnutím podmorského hluku do štúdií posudzovania vplyvov na životné prostredie. Stanovenie prahových hodnôt pre maximálne úrovne impulzového a nepretržitého hluku v októbri 2022 by malo podporiť návrh viacerých a lepších opatrení v nasledujúcom cykle.

Opatrenia sa stále dostatočne nezameriavajú na riešenie iných foriem energie (napr. elektromagnetickej, svetelnej a tepelnej) s výnimkou niekoľkých *ad hoc* opatrení, ktoré sa zaoberajú možnými účinkami elektromagnetických polí na zraniteľné biotopy alebo monitorovaním svetelného znečistenia.

([54]) Nariadenie Komisie (EÚ) 2023/915 z 25. apríla 2023 o maximálnych limitoch pre niektoré kontaminanty v potravinách, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1881/2006.

([55]) V priemere sa opatrenia týkajúce sa deskriptora 11 považujú za stredne primerané.

Príklad osvedčeného postupu

Jeden členský štát optimalizuje prístupové trasy lodnej dopravy počas výstavby alebo údržby veterných parkov na mori alebo inej infraštruktúry na mori, aby sa zabránilo vysokým úrovniam nepretržitého hluku v zraniteľných oblastiach, ktoré fungujú ako dôležité lokality z hľadiska biodiverzity.

3.2. NAVRÁTENIE MORSKEJ PRÍRODY DO NÁŠHO ŽIVOTA

V európskych moriach sa nachádza široké a veľmi rozmanité spektrum pobrežných a morských ekosystémov s veľkou rozmanitosťou biotopov a druhov ([56]). Ak sú v dobrom stave, poskytujú našej spoločnosti dôležité služby vrátane potravín, energie, čistého vzduchu a zmierňovania zmeny klímy ([57]). Tlaky, ktoré ovplyvňujú morskú biodiverzitu a ekosystémy, oslabujú schopnosť planéty zdravo fungovať a poskytovať základné služby, od ktorých závisí naše prežitie a prosperita. Keďže nároky na oceán sa zvyšujú, zabezpečenie nepretržitej dostupnosti týchto služieb je čoraz dôležitejšie.

EÚ zvýšila svoj záväzok chrániť morskú biodiverzitu. V stratégii EÚ v oblasti biodiverzity do roku 2030 ([58]) sa vyžaduje, aby sa právne a účinne chránilo 30 % našich morí, z ktorých tretina je prísne chránená. Prostredníctvom svojej misie „Obnoviť naše oceány a vody do roku 2030“ ([59]) sa EÚ usiluje priniesť konkrétne riešenia výziev, ktorým dnes čelia naše moria a oceány, a to tak, že výskum a inovácie získajú novú úlohu v kombinácii s novými formami riadenia a spolupráce, ako aj zapojením občanov. Na celosvetovej úrovni sa tieto záväzky potvrdili prijatím dvoch historických dohôd: globálneho rámca pre biodiverzitu z roku 2022 prijatého na 15. konferencii zmluvných strán Dohovoru o biologickej diverzite ([60]) a Dohody o ochrane a udržateľnom využívaní morskej biodiverzity v oblastiach mimo vnútroštátnej právomoci (dohoda o BBNJ) z roku 2023 ([61]).

Prijatie akčného plánu pre morské prostredie v roku 2023 ([62]) takisto prispieva k plneniu týchto cieľov tým, že vyzýva členské štáty, aby prijali opatrenia na zosúladenie rybolovu s cieľmi ochrany životného prostredia, najmä zlepšením selektívnosti rybárskeho výstroja, riešením vedľajších úlovkov citlivých druhov, ochranou morského dna a opatreniami na podporu prechodu a výmeny poznatkov.

([56]) *State of Europe's seas* (Stav európskych morí) – Európska environmentálna agentúra (europa.eu).
([57]) *Europe's marine biodiversity remains under pressure* (Morská biodiverzita v Európe je naďalej pod tlakom) – Európska environmentálna agentúra (europa.eu).
([58]) Oznámenie Komisie, Stratégia EÚ v oblasti biodiverzity do roku 2030 – Prinavrátenie prírody do našich životov [COM(2020) 380 final].
([59]) https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe/eu-missions-horizon-europe/restore-our-ocean-and-waters_en?prefLang=sk&etrans=sk.
([60]) Globálny rámec pre biodiverzitu z Kchun-mingu a Montrealu (cbd.int).
([61]) Medzivládna konferencia o morskej biodiverzite v oblastiach mimo vnútroštátnej právomoci | (un.org).
([62]) Oznámenie Komisie, Akčný plán EÚ: Ochrana a obnova morských ekosystémov pre udržateľné a odolné rybárstvo [COM(2023) 102 final].

Dôležitým krokom k lepšiemu riadeniu oceánskych prírodných zdrojov sú aj prahové hodnoty stanovené podľa rámcovej smernice o morskej stratégii v roku 2023 týkajúce sa straty a poškodenia morského dna ([63]).

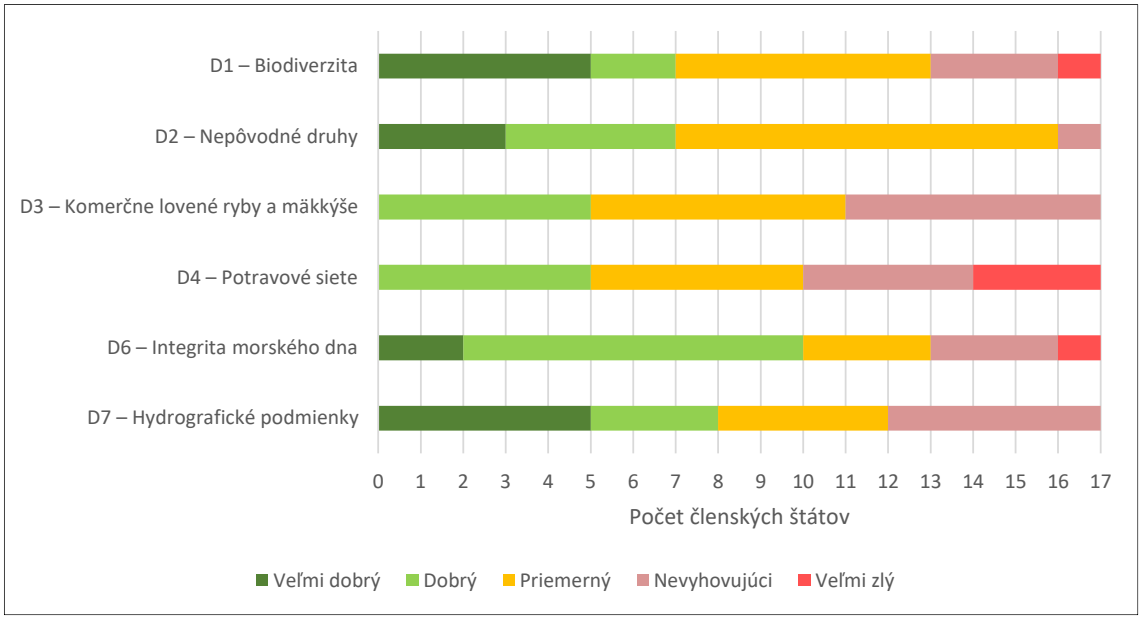
Napriek tomu je dobrý environmentálny stav v prípade deskriptorov biodiverzity ďaleko od dosiahnutia. Napríklad len 3 % veľrybotvarých cicavcov (ako sú delfíny a sviňuchy), len 15 % veľrýb a biotopov morského dna a len 29 % vtákov živiacich sa pelagickými druhmi v európskych morských vodách bolo na začiatku druhého cyklu vykonávania smernice členskými štátmi hodnotených, že sú v dobrom environmentálnom stave.

Tento oddiel sa zaoberá opatreniami prijatými na ochranu druhov, biotopov a potravových sietí pred formami tlaku, ktoré nie sú spojené so znečistením, ako je vyrušovanie, ťažba a nepôvodné druhy. Súvisí s deskriptormi 1 (biodiverzita), 2 (nepôvodné druhy), 3 (komerčne lovené ryby a mäkkýše), 4 (potravové siete), 6 (integrita morského dna) a 7 (hydrografické podmienky).

Celkovo bol pokrok v navrhovaní a vykonávaní účinných opatrení podľa rámcovej smernice o morskej stratégii na ochranu a obnovu biodiverzity od prvých programov opatrení pomerne obmedzený (graf 3). Opatrenia prijaté na ochranu morského dna sa však zlepšili, a to najmä lepším riešením rybolovu pomocou prenosných vlečných sietí na lov pri dne a zlepšenie sa dosiahlo aj v prípade riešenia problému nepôvodných druhov a zmien hydrografických podmienok.

Chýbajúca komplexná analýza nedostatkov obmedzila posúdenie opatrení v oblasti biodiverzity zo strany Komisie. Silné analýzy nedostatkov umožňujú lepšie pochopiť, ako existujúce opatrenia prispievajú k dosiahnutiu dobrého environmentálneho stavu a aké ďalšie opatrenia sú potrebné.

Graf 3. Primeranosť druhých programov opatrení členských štátov na riešenie otázok biodiverzity

([63]) Zelený týždeň EÚ: historicky prvé celoeurópske kritériá na ochranu morského dna – Európska komisia (europa.eu).

Všeobecné opatrenia týkajúce sa biodiverzity (deskriptory 1, 4 a 6)

Celkovo sa v opatreniach týkajúcich sa biodiverzity dosiahol len obmedzený pokrok.

Väčšina, ak nie všetky opatrenia prijaté členskými štátmi, pravdepodobne ovplyvnia stav morskej biodiverzity, preto sú deskriptory biodiverzity vo všeobecnosti dobre pokryté programami opatrení ([64]). Opatrenia na zníženie tlakov ([65]) budú mať priamy pozitívny vplyv na druhy a biotopy a nepriamo na celý ekosystém a potravové siete. Ďalšie opatrenia sa môžu prijať osobitne na účely ochrany a obnovy biodiverzity.

Najbežnejším opatrením je vymedzenie chránených morských oblastí, a to buď na ochranu konkrétnych biotopov a druhov (často v režime smernice o vtáctve a smernice o biotopoch), alebo na obnovu určitých funkcií ekosystému (napr. integrita morského dna, zdravie potravovej siete). Cieľom chránených morských oblastí často býva zníženie úrovne znečistenia, ťažby alebo vyrušovania na základe regulácie činností, ktoré majú negatívny vplyv na druhy a biotopy. Môže ísť o činnosti v oblasti cestovného ruchu (rekreačná plavba loďou a vodné športy), rybolov, najmä s vlečnými sieťami na lov pri dne, a činnosti znečisťujúce životné prostredie buď v samotnej oblasti, alebo v jej okolí. Chránené morské oblasti môžu mať významný vplyv na tlaky v závislosti od ich veľkosti, stupňa obmedzenia ľudskej činnosti a od toho, či sa uplatňujú účinné opatrenia riadenia.

Informácie poskytnuté členskými štátmi často neobsahujú dostatok podrobností o type opatrení riadenia a o veľkosti a umiestnení chránených morských oblastí, takže je ťažké určiť, ako prispievajú k cieľom stratégie EÚ v oblasti biodiverzity.

Príklad osvedčeného postupu

V súčasnosti chránené morské oblasti pokrývajú len 12 % európskych vôd a existuje celé spektrum oblastí od „viacúčelových chránených morských oblastí“ s nízkou úrovňou účinnej ochrany, v ktorých je povolená väčšina ľudských činností, až po „prísne chránené“ morské oblasti, v ktorých je povolených len veľmi málo ľudských činností, ak vôbec nejaké. V oblastiach, v ktorých sa plánuje aktívna obnova biotopov, ako je rekonštrukcia útesov alebo obnova dien s ustricami, členské štáty takisto obmedzujú alebo dokonca zakazujú ľudské činnosti, ktoré poškodzujú tieto biotopy.

Opatrenia týkajúce sa druhov vrátane komerčných druhov (deskriptory 1 a 3)

Celkovo sa dosiahol len obmedzený pokrok v opatreniach plánovaných na riešenie problémov druhov vrátane komerčne lovených druhov rýb a mäkkýšov.

Opatrenia špecifické pre jednotlivé druhy sa zvyčajne zameriavajú na ryby, morské cicavce a morské vtáky, zatiaľ čo opatrenia týkajúce sa hlavonožcov (napr. chobotnice a kalmáre), morských plazov (napr. korytnačky) a pelagických druhov (napr. planktón) sú zriedkavejšie. Činnosť, ktorú členské štáty uvádzajú ako činnosť spôsobujúcu najväčší tlak na morské druhy, najmä v dôsledku náhodných vedľajších úlovkov morských vtákov a cicavcov, je komerčný rybolov. Opatrenia na zníženie vedľajších úlovkov sa

([64]) 31 % všetkých opatrení je spojených s deskriptorom 1 – biodiverzita, čo predstavuje najvyšší podiel spomedzi všetkých deskriptorov; 28 % je spojených s deskriptorom 6 – integrita morského dna a 19 % s deskriptorom 4 – potravové siete.

([65]) Ako napríklad tie, ktoré sú určené na účely deskriptorov tlaku podľa rámcovej smernice o morskej stratégii.

zameriavajú na prispôsobenie rybárskeho výstroja, na školenie rybárov s cieľom zlepšiť zaznamenávanie a na predchádzanie prípadom vedľajších úlovkov, ako aj na zvýšené monitorovanie rybolovných činností. Tieto opatrenia zvyčajne patria do rozsahu pôsobnosti nariadenia o technických opatreniach ([66]), ktorým sa podporuje cieľ rámcovej smernice o morskej stratégii z hľadiska ochrany druhov a biotopov. Niektoré členské štáty regulujú vedľajšie úlovky v chránených morských oblastiach aj tým, že využívajú priestor v rámci spoločnej rybárskej politiky na navrhovanie spoločných odporúčaní so susednými krajinami pre priestorové opatrenia v oblasti rybárstva ([67]).

Opatrenia týkajúce sa korytnačiek sú zriedkavé s výnimkou niekoľkých priamych opatrení zahŕňajúcich školenie rybárov, aby sa vyhli vedľajším úlovkom a riziku zrážky s plavidlom. Opatrenia súvisiace s hlavonožcami neexistujú; bežne sa spájajú s druhmi rýb.

Na komerčné a nekomerčné ryby a mäkkýše sa vzťahujú opatrenia na zníženie rybolovného tlaku. Väčšina opatrení je spojená so spoločnou rybárskou politikou, aby sa zabezpečilo, že populácie sa budú loviť na úrovniach, ktoré sú dlhodobo udržateľné. Niektoré členské štáty zahŕňajú aj vnútroštátne spravované miestne/pobrežné populácie. Do určitej miery pokrývajú rekreačný rybolov, ale nie dostatočne. Polovica členských štátov nahlásila aj opatrenia na riešenie požiadavky na zdravú distribúciu populácií rýb podľa veku a veľkosti ([68]), napríklad znížením výlovu rybej mladi alebo aktualizáciou predpisov o veľkosti ôk sietí. Prekážky v migračných koridoroch rýb sa takisto uvádzajú ako hlavné hrozby pre zdravie populácií rýb.

Príklad osvedčeného postupu

Jedna krajina prijala opatrenie na zníženie blokovania migračných koridorov rýb pomocou akustického monitorovania, odstránenia starých prekážok alebo opätovného otvorenia migračných ciest a stimulácie populácie rýb v ústiach riek/pobrežných oblastiach.

Opatrenia týkajúce sa biotopov (deskriptory 1 a 6)

Celkovo sa dosiahol určitý pokrok v oblasti opatrení týkajúcich sa biotopov morského dna, najmä znížením škôd na morskom dne spôsobených metódami rybolovu prenosným výstrojom, ktorý sa dotýka dna, ale opatrenia týkajúce sa biotopov vodného stĺpca sa stále prehliadajú.

Všetky formy biologických, fyzických a látkových vstupných tlakov majú vo svojej podstate priamy alebo nepriamy vplyv na biotopy morského dna a integritu morského dna. Okrem všetkých opatrení prijatých v rámci ostatných deskriptorov členské štáty prijali opatrenia jasne zamerané na fyzickú ochranu morského dna vrátane zníženia tlaku ľudských činností na biotopy morského dna, určenia chránených morských oblastí zameraných na morské dno a aktívnej obnovy biotopov a biologických spoločenstiev s nimi spojených (napr. obnovenie ustricových útesov a porastov morskej trávy rodu *Posidonia* a výsadba porastov morskej trávy rodu *Zostera*).

([66]) Nariadenie o technických opatreniach (EÚ) 2019/1241 o zachovaní rybolovných zdrojov a ochrane morských ekosystémov prostredníctvom technických opatrení.

([67]) Nariadenie (EÚ) č. 1380/2013 o spoločnej rybárskej politike, článok 11 „Ochranné opatrenia potrebné na splnenie povinností podľa právnych predpisov Únie v oblasti životného prostredia“.

([68]) Podľa kritéria D3C3 rozhodnutia Komisie (EÚ) 2017/848.

Väčšina členských štátov označila rybolov pri dne pomocou prenosného výstroja za hlavnú hrozbu pre zdravie biotopov morského dna. Niektoré z nich prijali opatrenia na zníženie škodlivých vplyvov tohto druhu rybolovu, ktoré sa vzťahujú buď na veľké plochy, alebo osobitne na zraniteľné biotopy.

Členské štáty regulujú aj iné činnosti, ktoré vyvíjajú fyzický tlak na morské dno, ako napríklad kotvenie v Stredozemnom mori, ktoré predstavuje osobitnú hrozbu pre porasty morskej trávy rodu *Posidonia*, stratený rybársky výstroj a bagrovanie piesku. Napriek rastúcemu tlaku zo strany infraštruktúry veternej energie na mori vrátane káblov len niekoľko členských štátov rieši tlak spôsobený zariadeniami na výrobu veternej energie. Medzi opatrenia patrí napríklad zmapovanie zraniteľných typov biotopov morského dna. V marci 2023 boli prijaté prahové hodnoty pre celú EÚ týkajúce sa maximálneho rozsahu nepriaznivých účinkov a strát na biotopoch morského dna, čím by sa malo podporiť navrhovanie ešte účinnejších opatrení pre integritu morského dna v nasledujúcom cykle.

Biotopy vodného stĺpca sú v rámci deskriptorov biodiverzity stále vo veľkej miere prehliadané, ale vzťahujú sa na ne opatrenia na zníženie úrovne znečistenia vo vodnom stĺpci.

Príklad osvedčeného postupu

Zmenšenie plochy vo vnútroštátnych vodách, na ktorej možno používať vlečné siete, a podpora selektívnejšieho výstroja, ktorý má nižší dosah, pre celú flotilu predstavujú príklady opatrení, ktoré prijali niektoré členské štáty s cieľom pomôcť chrániť biotopy morského dna mimo chránených morských oblastí.

Opatrenia týkajúce sa potravových sietí (deskriptor 4)

Celkovo sa v oblasti opatrení týkajúcich sa morských potravových sietí nedosiahol žiadny zreteľný pokrok; opatrenia týkajúce sa druhov a integrity morského dna by viedli k zlepšeniu potravových sietí.

V rámcovej smernici o morskej stratégii sa vyžaduje, aby morské potravové siete boli zdravé, čo znamená, že všetky živé organizmy v danom morskom prostredí sú v rovnováhe a schopné dosiahnuť dlhodobú početnosť a reprodukčnú kapacitu. Ľudské činnosti môžu ovplyvňovať rovnováhu tohto zložitého vzťahu, napríklad odstránením príliš veľkého počtu kŕmnych rýb sa sťaží ich predátorom hľadanie potravy.

Existuje len veľmi málo príkladov praktických priamych opatrení prijatých členskými štátmi na ochranu zdravia morských potravových sietí. Väčšina opatrení súvisiacich s potravovými sieťami je zameraná na všeobecnú ochranu biodiverzity, ako napríklad určenie alebo rozšírenie chránených morských oblastí, alebo na opatrenia týkajúce sa konkrétnych druhov, ako napríklad predchádzanie vedľajším úlovkom. Tieto opatrenia sú síce dôležité pre udržanie populácií určitých druhov, a tým aj miestnej potravovej siete, ale na celkový stav potravovej siete majú len nepriamy vplyv.

Príklad osvedčeného postupu

Príklady opatrení prijatých niektorými členskými štátmi v súvislosti s potravovými sieťami zahŕňajú obmedzenie rybolovu určitej skupiny v trofickom reťazci (napr. všetkých dravých alebo kŕmnych rýb) alebo určitých komerčných druhov, ktoré zohrávajú v potravovej sieti mimoriadne dôležitú úlohu, alebo celkové zníženie úrovne rybolovu.

Opatrenia na zníženie iných tlakov na biodiverzitu, ktoré nie sú spojené so znečistením (deskriptory 2 a 7)

Celkovo sa dosiahol pokrok pri určovaní vhodných opatrení na boj proti nepôvodným druhom. Len málo členských štátov však dosiahlo pokrok pri riešení zmien hydrografických podmienok.

Väčšina opatrení na zníženie hrozieb pre biodiverzitu vyplývajúcich z nepôvodných druhov sa týka vykonávania Dohovoru IMO o balastnej vode, keďže členské štáty vo všeobecnosti uznávajú, že lodná doprava je hlavnou cestou introdukcie. Akvakultúra je tiež identifikovaná ako čoraz významnejší spôsob introdukcie a niektoré členské štáty prijali opatrenia na včasné zistenie prostredníctvom monitorovania lokalít akvakultúry. Preventívne opatrenia sa v čoraz väčšej miere vzťahujú aj na rekreačné člnkovanie a rybolov.

Trvalé zmeny hydrografických podmienok, ako je teplota vody alebo slanosť, môžu mať vplyv aj na morskú biodiverzitu, pretože narúšajú biotopy vodného stĺpca a environmentálne podmienky, v ktorých morské druhy žijú, živia sa a rozmnožujú. Hlavné priame opatrenia, ktoré členské štáty prijali s cieľom zabrániť niektorým z týchto zmien, najmä v pobrežných oblastiach, súvisia s plánmi manažmentu povodí podľa rámcovej smernice o vode. Patrí medzi ne napríklad kontrola toku sladkej vody a sedimentov z riek do mora. Medzi nepriame opatrenia patrí zabezpečenie toho, aby strategické environmentálne hodnotenia a posudzovania vplyvov na životné prostredie zahŕňali tieto vplyvy, alebo využívanie námorného priestorového plánovania na lepšie plánovanie a kontrolu kumulatívnych účinkov, ktoré môžu viesť k zmenám hydrografických podmienok. Zmena klímy takisto významne ovplyvňuje hydrografické podmienky (pozri podrobnosti uvedené ďalej).

Príklad osvedčeného postupu

Medzi inovačné opatrenia niektorých členských štátov patrí vypracovanie perspektívnej vízie rozvoja rozsiahlych činností (napr. miesta výroby energie na mori a akvakultúra). Na základe týchto budúcich scenárov možno navrhnúť priestorové plánovanie ľudských činností na mori tak, aby sa zvládli budúce kumulatívne vplyvy a zabezpečilo sa, že nebudú brániť dosiahnutiu dobrého environmentálneho stavu.

3.3. RIEŠENIE KLIMATICKEJ KRÍZY

Rok 2023 bol najteplejším rokom, aký bol kedy zaznamenaný v mnohých častiach severnej pologule ([69]). V dôsledku toho bola väčšina morských oblastí Atlantického oceánu teplejšia ako priemer, najmä v Európe ([70]). V správe o európskom posúdení klimatických rizík ([71]) sa potvrdzuje, že všetky európske moria výrazne ovplyvňujú klimatické riziká a antropogénny tlak.

V najnovšej správe Medzivládneho panelu o zmene klímy o oceánoch a kryosfére v meniacej sa klíme ([72]) sa uvádza, že oceán sa otepľuje, dochádza k jeho acidifikácii

([69]) *State of the Global Climate 2023* (Stav svetovej klímy 2023).
([70]) Európska vlna horúčav v júli 2023 v dlhodobých súvislostiach | Copernicus.
([71]) Správa o európskom posúdení klimatických rizík – Európska environmentálna agentúra (europa.eu).
([72]) *AR6 Synthesis Report: Climate Change 2023 – IPCC* (6. súhrnná hodnotiaca správa: Zmena klímy v roku 2023 – IPCC).

a trpí deoxygenáciou. Vzostupná trajektória tejto „smrtiacej trojice“ znižuje schopnosť oceánov pohlcovať oxid uhličitý a zachovať život na planéte.

Medzinárodný tribunál pre morské právo v rámci Dohovoru OSN o morskom práve vo svojom nedávnom rozsudku objasnil, že „*antropogénne emisie skleníkových plynov do atmosféry predstavujú znečistenie morského prostredia v zmysle článku 1 ods. 1 bodu 4 Dohovoru OSN*“ ([73]). Týmto rozsudkom súd priamo spojil úsilie krajín o zníženie emisií skleníkových plynov v atmosfére (a tým aj boj proti zmene klímy) s opatreniami na boj proti znečisťovaniu morského prostredia v kontexte Dohovoru OSN o morskom práve. Toto rozhodnutie by sa malo chápať aj v kontexte rámcovej smernice o morskej stratégii, podľa ktorej členské štáty musia riešiť znečistenie morského prostredia.

Je preto potrebné konať a prijať opatrenia na podporu prepojenia medzi oceánom a klímou. Oceán môže pomôcť zmierniť zmenu klímy najmä tým, že:

- sa zachováva schopnosť oceánov pôsobiť ako záchyty uhlíka. Zdravé pobrežné a morské ekosystémy zabezpečujú, že si oceány zachovávajú schopnosť ukladať uhlík,
- sa znižujú emisie skleníkových plynov prostredníctvom rozvoja energie z obnoviteľných zdrojov v oceánoch a ekologizácie odvetví modrého hospodárstva.

Riešenie zmeny klímy prostredníctvom rámcovej smernice o morskej stratégii

Hoci sa to v rámcovej smernici o morskej stratégii priamo nerieši, mnohé členské štáty prijali opatrenia na adaptáciu na zmenu klímy, napr. podpora pobrežných spoločenstiev, a niektoré prijali opatrenia na zmiernenie zmeny klímy, napr. obnova ekosystémov s modrým uhlíkom.

Zmena klímy nie je doteraz výslovne zahrnutá v deskriptore rámcovej smernice o morskej stratégii ani nie je uvedená ako forma tlaku. Zmena klímy sa však v smernici spomína a holistické morské stratégie poskytujú dobrý rámec na monitorovanie dôsledkov zmeny klímy a skúmanie jej zmierňovania. Tento prístup sa potvrdil v hodnotení predchádzajúceho cyklu, v ktorom členské štáty zdôraznili, že vplyvy spôsobené zmenou klímy a okysľovaním oceánov predstavujú dôležité cezhraničné otázky, ktoré sa riešia v rámci monitorovacích programov rámcovej smernice o morskej stratégii ([74]).

Keďže zmena klímy sa týka všetkých morských regiónov a vyvíja čoraz väčší tlak na morské prostredie, viaceré členské štáty ju v súčasnosti považujú za prvoradú otázku: 4 % všetkých opatrení (84 opatrení z 15 členských štátov) priamo súvisia so zmenou klímy.

Väčšina opatrení súvisiacich s klímou sa týka adaptácie alebo odolnosti, t. j. znižovania dôsledkov zmeny klímy alebo podpory komunít pri riešení budúcich zhoršení a zotavovaní sa z nich. Jedna tretina opatrení sa týka zmierňovania, t. j. znižovania emisií skleníkových plynov a predchádzania ich vzniku vrátane opatrení na obnovu ekosystémov s modrým uhlíkom.

Mnohé dôležité opatrenia vyplývajú z práce v rámci regionálnych morských dohovorov, iné z národných energetických a klimatických plánov členských štátov alebo z národných stratégií adaptácie na zmenu klímy.

([73]) https://www.itlos.org/fileadmin/itlos/documents/press_releases_english/PR_350_EN.pdf.
([74]) Správa o vykonávaní rámcovej smernice o morskej stratégii (europa.eu).

Príklad osvedčeného postupu

Kvantifikáciou množstva uhlíka sekvestrovaného v porastoch morských tráv a makroskopických rias niektoré členské štáty identifikujú dôležité miesta z hľadiska uhlíka vo svojich vodách a zabezpečujú, aby ich hospodárske činnosti neohrozovali, alebo naopak, aby prispievali k ich obnove.

4. ZABEZPEČENIE SOCIÁLNO-EKONOMICKÉHO ZDRAVIA

Členské štáty teraz celkovo lepšie chápu sociálno-ekonomické dôsledky opatrení podľa rámcovej smernice o morskej stratégii. Menej ako polovica z nich však uvádza výšku potrebných investícií a len málo z nich skúma sociálnu prijateľnosť navrhovaných opatrení.

Takmer všetky členské štáty vykonali analýzu nákladov a prínosov a/alebo analýzu nákladovej účinnosti svojich opatrení a niektoré z nich následne kategorizovali najmenej nákladovo efektívne opatrenia. Iba niekoľko z nich vysvetlilo, ako tieto analýzy ovplyvnili výber opatrení, napríklad uprednostnením určitých opatrení pred inými. Niekoľko členských štátov z regiónu Baltského mora uskutočnilo kvantitatívne porovnanie nákladov na svoje programy opatrení a prínosov (dosiahnutých alebo potenciálnych) zlepšenia stavu morského prostredia.

Rybolov a lodná doprava sú dve činnosti/odvetvia, na ktoré majú opatrenia podľa rámcovej smernice o morskej stratégii najväčší vplyv. Len dva členské štáty sa zaoberali aj tým, ako ich programy opatrení ovplyvnia sociálne otázky a blahobyt ľudí. Jeden členský štát skúmal, či sa dá očakávať, že každé jednotlivé nové opatrenie bude mať pozitívny, negatívny alebo žiadny vplyv na miestne komunity, tradície, kultúrne dedičstvo, zamestnanosť a zdravie.

Náklady navrhovaných opatrení podľa rámcovej smernice o morskej stratégii na obdobie rokov 2022 – 2027 sa odhadujú v priemere na úrovni 724 EUR na km^2 morskej oblasti ročne. Na základe týchto údajov možno náklady na opatrenia podľa rámcovej smernice o morskej stratégii pre všetky morské vody EÚ odhadnúť na 5,8 miliardy EUR ročne ([75]). Na základe podávania správ členských štátov o podiele ich opatrení týkajúcich sa rámcovej smernice o morskej stratégii (42 %) sa náklady na opatrenia týkajúce sa rámcovej smernice o morskej stratégii pre všetky morské vody EÚ odhadujú na 2,4 miliardy EUR ročne.

Takmer všetky členské štáty mobilizujú kombináciu vnútroštátnych prostriedkov a prostriedkov EÚ, pričom niektoré členské štáty uvádzajú prostriedky EÚ na 50 až 80 % svojich opatrení. Najčastejšie sa spomínajú fondy EÚ: ENRF/ENRAF, program LIFE a Horizont Európa. Viac ako polovica členských štátov uvádza aj mobilizáciu súkromných finančných prostriedkov, a to buď ako náklady súkromného sektora na vykonávané opatrenia (napr. ako kapitálové investície), alebo ako finančné prostriedky poskytnuté environmentálnymi nadáciami na vykonávanie opatrení podľa rámcovej smernice o morskej stratégii.

([75]) Celkový počet km^2 morských vôd 22 členských štátov EÚ (7 958 556) * priemerné náklady na opatrenia na km^2 (724) = 5 764 104 242,96 EUR. Výpočty sú uvedené v EUR. Podrobnejšie výpočty sa nachádzajú v pracovnom dokumente útvarov Komisie, ktorý je pripojený k tomuto oznámeniu.

5. RIADENIE A REGIONÁLNA SPOLUPRÁCA

Vypracovanie vhodného programu podľa rámcovej smernice o morskej stratégii si vyžaduje nielen určenie správnych opatrení na dosiahnutie dobrého environmentálneho stavu, ale aj zavedenie rámca riadenia na podporu ich vykonávania.

Komisia posúdila štyri hlavné aspekty mechanizmov riadenia v členských štátoch: zapojenie verejnosti, koordinácia v súvisiacich oblastiach politiky, regionálna spolupráca a pravdepodobnosť realizácie.

Členské štáty zaviedli mechanizmy riadenia na podporu vykonávania programu opatrení, ale koordinácia s inými orgánmi a so susednými členskými štátmi nie je vždy dostatočná. Od prvých programov opatrení vyjadrilo viac členských štátov jasný záväzok plne vykonávať svoje programy opatrení.

Medzi prekážky, ktoré členské štáty identifikovali, patrí financovanie a problémy súvisiace s vykonávaním na vnútroštátnej úrovni, ktoré nahlásilo len niekoľko členských štátov. Členské štáty nenahlásili žiadne prekážky pri vykonávaní takmer polovice svojich opatrení (48 %) ([76]).

Zapojenie verejnosti

Celkovo sa zdá, že procesy zapojenia verejnosti sú primerané, ale rozsah, v akom sa v nich využíva spätná väzba na zmenu programov opatrení, je oveľa menej jasný.

Iba dva členské štáty neuviedli, že by viedli verejné konzultácie o svojich programoch opatrení. Zo zvyšných 15 členských štátov ich štvrtina uviedla len veľmi obmedzené informácie o tom, ako pri výbere a navrhovaní opatrení zohľadňujú podnety verejnosti. Úroveň zapojenia bola vyššia v prípadoch, keď sa informácie o konzultáciách poskytovali prostredníctvom tradičných aj sociálnych médií.

Spätná väzba by sa mohla poskytovať rôznymi spôsobmi vrátane priameho kontaktu s verejnosťou prostredníctvom workshopov, seminárov a stretnutí zainteresovaných strán, ako aj prostredníctvom online konzultácií. Iba štyri členské štáty nahlásili, že si vyhradili čas na spracovanie spätnej väzby od verejnosti pomocou komplexnej metodiky a v prípade potreby zmenili svoje programy.

Spolupráca s inými orgánmi, politikami a členskými štátmi

Celkovo všetky krajiny spolupracujú v rôznych oblastiach politiky a s inými orgánmi, hoci nie vždy je jasné, aký je výsledok tejto spolupráce. Niektoré krajiny užšie spolupracujú s orgánmi podľa rámcovej smernice o vode a s orgánmi pre námorné priestorové plánovanie, a to aj prostredníctvom spoločného prístupu k navrhovaniu opatrení. Regionálna spolupráca zohráva dôležitú úlohu pri

([76]) Pozri Európska komisia, Spoločné výskumné centrum: Louropoulou, E., et al., *Programmes of Measures under the Marine Strategy Framework Directive to achieve or maintain Good Environmental Status* (Programy opatrení podľa rámcovej smernice o morskej stratégii na dosiahnutie alebo udržanie dobrého environmentálneho stavu), už citované.

vypracúvaní programov opatrení členských štátov v niektorých regiónoch, miera regionálnej súdržnosti opatrení však zostáva na strednej úrovni.

Všetky členské štáty veľmi jasne prepájajú svoje programy opatrení podľa rámcovej smernice o morskej stratégii s opatreniami prijatými podľa iných právnych predpisov EÚ, najmä smernice o biotopoch, rámcovej smernice o vode a spoločnej rybárskej politiky.

To je v súlade so zistením, že 58 % opatrení zahrnutých do týchto druhých programov opatrení je odvodených z iných právnych nástrojov ([77]). Väčšina z nich je spojená s rámcami súvisiacimi so znečistením (napr. rámcová smernica o vode, smernica o čistení komunálnych odpadových vôd, právo v oblasti odpadu, chemických látok a poľnohospodárstva, Minamatský dohovor o ortuti), s rámcami súvisiacimi s biodiverzitou (napr. smernica o vtáctve a smernica o biotopoch, stratégia EÚ v oblasti biodiverzity, Dohovor o biologickej diverzite) a s politikami v oblasti rybárstva a námorníctva (napr. námorné priestorové plánovanie, spoločná rybárska politika, Medzinárodná námorná organizácia atď.). Väčšina členských štátov sa odvoláva aj na ciele stratégie v oblasti biodiverzity, ale len zriedkavo na ciele 30 % a 10 % stanovené v stratégii. Členské štáty sa ešte menej odvolávajú na akčný plán nulového znečistenia, hoci opatrenia prijaté podľa rámcovej smernice o morskej stratégii na boj proti znečisteniu sú plne v súlade s jeho cieľmi.

Koordinácia s orgánmi zodpovednými za vykonávanie rámcovej smernice o vode a za procesy námorného územného plánovania sa najčastejšie spomína v správach podľa rámcovej smernice o morskej stratégii; o niečo menej sa spomína v plánoch manažmentu povodí podľa rámcovej smernice o vode. Len niekoľko členských štátov podrobne opísalo spôsob riadenia a koordinácie medzi rôznymi politikami a výsledky tejto koordinácie. Napríklad jeden členský štát vysvetlil, že orgány zodpovedné za otázky súvisiace s rámcovou smernicou o morskej stratégii a orgány zodpovedné za otázky súvisiace s rámcovou smernicou o vode vypracovali katalóg opatrení spoločných pre ciele oboch právnych predpisov a že tento katalóg aktualizujú v súlade s cyklami vykonávania oboch smerníc (pozri aj správu o rámcovej smernici o vode) ([78]).

Regionálna koordinácia, najmä prostredníctvom regionálnych morských dohovorov, sa často spomína vo všetkých programoch opatrení a spomína ju všetkých 17 členských štátov. V programoch opatrení sa opisujú aj mechanizmy koordinácie so susednými krajinami v rámci regionálnych morských dohovorov a v jednotlivých oddieloch venovaných deskriptorom sa často spomínajú akčné plány (napr. regionálny akčný plán OSPAR pre morský odpad alebo akčný plán pre Baltské more), spoločné iniciatívy alebo projekty. Niektoré členské štáty to doplnili ďalšími kontaktmi na subregionálnej úrovni, napríklad usporiadaním trojstranných stretnutí s cieľom identifikovať spoločné problémy týkajúce sa riadenia chránených morských oblastí, morského odpadu a podmorského hluku v Biskajskom zálive.

Napriek intenzívnej a časovo náročnej koordinácii v rámci jednotlivých regiónov je neuspokojivé, že v priemere existuje len stredná miera regionálnej súdržnosti programov opatrení. Súdržnosť je obzvlášť nízka v prípade opatrení na boj proti kontaminantom v plodoch mora (D9), na riešenie hydrografických podmienok (D7) a potravových sietí (D4) vo všetkých troch regiónoch. Potvrdzujúc pozitívne výsledky dosiahnuté v tomto

([77]) Podrobnejšia analýza sa nachádza na obrázku 2 v dokumente SWD(2025) 1.

([78]) Správa Komisie Rade a Európskemu parlamentu o vykonávaní rámcovej smernice o vode (2000/60/ES) a smernice o povodniach (2007/60/ES) Tretie plány manažmentu povodia Druhé plány manažmentu povodňových rizík [COM(2025) 2].

období, súdržnosť je najvyššia (stredná až vysoká) vo všetkých troch regiónoch v oblasti morského odpadu (D10).

Príklad osvedčeného postupu

Dôležitú úlohu môže zohrávať podpora zo strany regionálnych morských dohovorov pri vypracúvaní opatrení. Pokiaľ ide o Baltské more, nástroj komisie HELCOM „Dostatočnosť opatrení“ ([79]), ktorý využíva väčšina členských štátov v regióne Baltského mora, prispel nielen k vyššej úrovni regionálnej súdržnosti, ale aj k vyššej úrovni kvality opatrení, ktoré predložili jednotlivé členské štáty.

Pravdepodobnosť vykonávania programov opatrení členskými štátmi

Na základe viacerých kritérií (vrátane toho, ako členský štát zohľadňuje sociálno-ekonomické dôsledky, či určil zdroje financovania, úroveň koordinácie s kľúčovými politikami EÚ a úroveň podrobnosti vykonávacích mechanizmov) je možné zoskupiť členské štáty podľa pravdepodobnosti vykonávania programov opatrení ([80]) (tabuľka 1).

Tabuľka 1. Pravdepodobnosť vykonávania druhých programov opatrení členských štátov

Pravdepodobnosť vykonávania	Členské štáty	Odôvodnenie
Veľmi pravdepodobné alebo pravdepodobné	EE, LV, SE, PT, FI, FR, LT, ES, PL, IE, SI, DE a BE	Tieto členské štáty vykonali dôkladnú sociálno-ekonomickú analýzu dôsledkov svojich programov opatrení, jasne určili zdroje financovania a zdá sa, že aktívne koordinovali jednotlivé orgány zapojené do vykonávania opatrení. Dôležité je, že je jasné, ako, kde a kedy sa budú nové opatrenia, ktoré navrhli, vykonávať.
Mierne pravdepodobné	NL, RO a CY	Tieto členské štáty vykonali čiastočnú analýzu sociálno-ekonomických prínosov svojich opatrení a sociálne otázky skúmali v obmedzenom rozsahu. Uviedli zdroje financovania, ale nepridelili konkrétne sumy na konkrétne opatrenia. Koordinácia s orgánmi sa zdá obmedzenejšia alebo povrchná a je tiež menej jasné, kde, ako a kedy sa budú nové opatrenia vykonávať.
Nepravdepodobné	IT	Tento členský štát poskytol málo informácií o zdrojoch financovania a uviedol len povrchnú sociálno-ekonomickú analýzu svojich opatrení. Neexistuje žiadny náznak koordinácie medzi

([79]) https://helcom.fi/baltic-sea-action-plan/som/#:~:text=The%20aim%20of%20the%20sufficiency,GES)%20in%20the%20Baltic%20Sea.

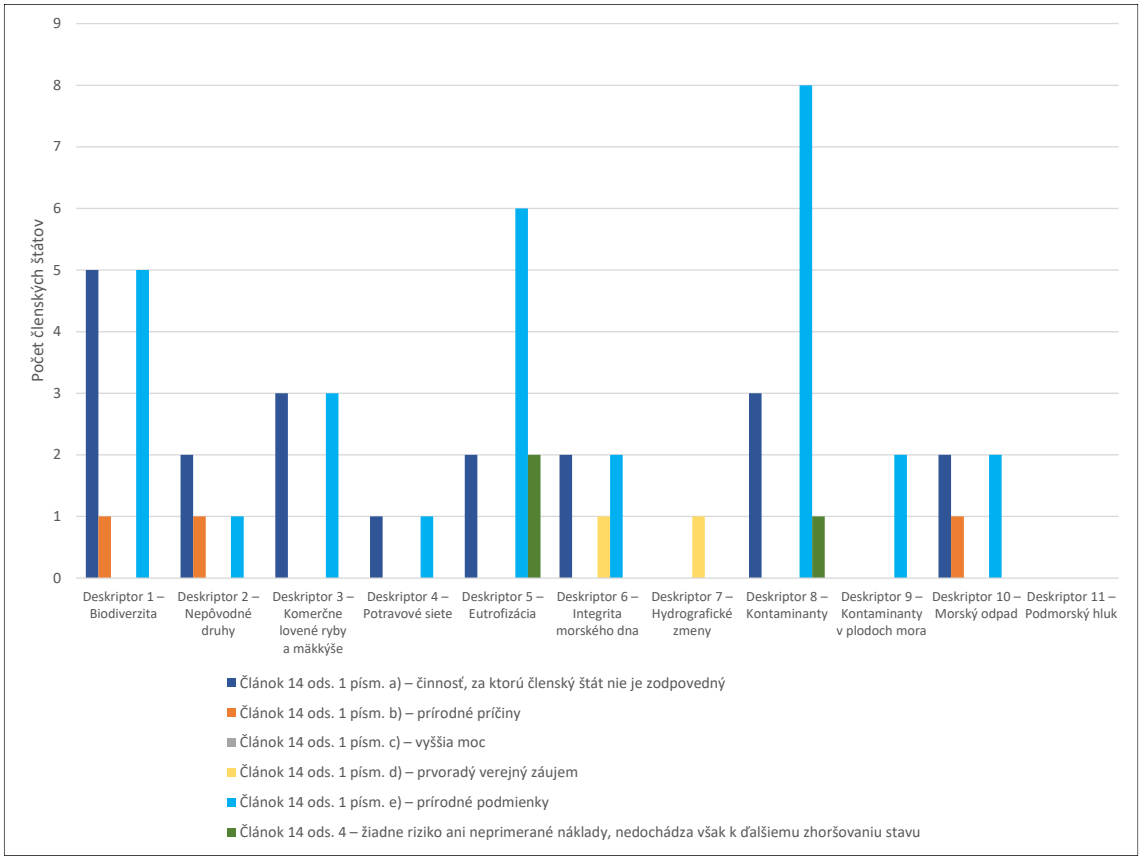
([80]) Podrobnejšie vysvetlenie metodiky použitej pri tomto posúdení je uvedené v pracovnom dokumente útvarov Komisie, ktorý je pripojený k tejto správe.

Pravdepodobnosť vykonávania	Členské štáty	Odôvodnenie
		rámcovou smernicou o morskej stratégii a ostatnými právnymi predpismi EÚ, alebo o nej nebolo informované. Nie je ani jasné, kde, kedy a ako sa budú nové opatrenia vykonávať.

Smernica takisto umožňuje členským štátom za presne vymedzených okolností uplatňovať výnimky z dosiahnutia dobrého environmentálneho stavu (článok 14). Tieto okolnosti zahŕňajú situácie, keď dosiahnutie takýchto cieľov súvisí s činnosťou alebo nečinnosťou, ktorá je mimo zodpovednosti členských štátov, udalosti vyššej moci alebo prírodné podmienky, ktoré neumožňujú včasné zlepšenie stavu morských vôd.

Ako je znázornené v grafe 4, 12 zo 17 členských štátov nahlásilo výnimky zo všetkých týchto možných dôvodov okrem vyššej moci. Kontaminanty a eutrofizácia sú témy, v prípade ktorých väčšina členských štátov požiadala o výnimku s odvolaním sa na prírodné podmienky, ktoré neumožňujú včasné zlepšenie stavu morských vôd. Podmorský hluk je jedinou témou, pre ktorú nebola požadovaná žiadna výnimka, a niekoľko výnimiek bolo požadovaných pre potravové siete, hydrografické podmienky a kontaminanty v plodoch mora, čo sú všetko témy, ktoré v súčasnosti nie sú v rámcovej smernici o morskej stratégii veľmi dobre rozpracované.

Graf 4. Výnimky z nedosiahnutia dobrého environmentálneho stavu, ako sa uvádza v rámci druhých programov opatrení

6. ZÁVERY A VÝHĽAD

Členské štáty vykonali pozoruhodnú prácu pri identifikácii a riešení veľmi komplexnej a rôznorodej povahy tlakov na morské prostredie potrebných na dosiahnutie dobrého environmentálneho stavu. Podiel **opatrení osobitne navrhnutých pre rámcovú smernicu o morskej stratégii – a** neprijatých v žiadnom inom rámci – **sa zvýšil z 25 % na 42 %,** čo dokazuje, že rámcová smernica o morskej stratégii je kľúčovou hnacou silou nových opatrení na ochranu morského prostredia a jeho udržateľné využívanie.

Napriek tomu je potrebná ďalšia práca na harmonizácii vývoja opatrení, keďže existujú **jasné rozdiely medzi deskriptormi a medzi členskými štátmi**. V priemere sa vo všetkých 17 členských štátoch za opatrenia, ktoré do určitej miery riešia problémy potrebné na nápravu situácie, považujú iba opatrenia týkajúce sa morského odpadu a nepôvodných druhov ([81]). Opatrenia na riešenie iných foriem znečistenia, straty biodiverzity a zmeny klímy sa stále považujú za nedostatočné, hoci v niektorých oblastiach, ako je ochrana morského dna a zmeny hydrografických podmienok, sa dosiahol pokrok.

Mnohé opatrenia vyplývajú z iných legislatívnych rámcov, ako sú právne predpisy EÚ upravujúce vodu, dusičnany a chemikálie, spoločná rybárska politika alebo smernice o vtáctve a biotopoch. Tieto rámce však nemajú rovnaký rozsah pôsobnosti a v rámcovej smernici o morskej stratégii sa stanovujú požiadavky na ďalšie formy tlaku na životné prostredie (napríklad znečisťovanie morí v oblastiach na mori, napr. z ťažby fosílnych palív). Z **toho vyplýva, že pri navrhovaní opatrení podľa rámcovej smernice o morskej stratégii je potrebné vyvinúť viac úsilia o odstránenie týchto nedostatkov**.

Naopak, členské štáty prijali lepšie opatrenia na riešenie tlakov alebo vplyvov, ktoré sú menej pokryté inými politikami a právnymi predpismi, s výnimkou podmorského hluku a potravových sietí. Keďže neexistuje „záchranná sieť“ cielených dlhodobých právnych predpisov upravujúcich túto problematiku na úrovni EÚ, členské štáty boli celkovo inovatívnejšie pri určovaní opatrení týkajúcich sa nepôvodných druhov, hydrografických podmienok, integrity morského dna a morského odpadu. Stále využívajú existujúce rámce, ale dosiahnutie dobrého environmentálneho stavu pre tieto témy si vyžaduje, aby členské štáty spoločne uvažovali o nových prístupoch k riešeniu týchto problémov.

Opatrenia týkajúce sa morského odpadu sú dobrou ukážkou toho, ako môže rámcová smernica o morskej stratégii prispieť k zmene a zároveň fungovať v súčinnosti s inými legislatívnymi rámcami. Ako východiskový bod mohli viaceré členské štáty posúdiť, ako ďaleko sú od dosiahnutia cieľa dobrého environmentálneho stavu, kvantifikovaného prostredníctvom nedávno dohodnutej prahovej hodnoty ([82]). Na základe toho navrhli vhodné opatrenia na odstránenie nedostatkov vrátane odkazov na iné rámce. Opatrenia týkajúce sa morského odpadu sú nielen kvalitnejšie ako opatrenia týkajúce sa iných tém, ale sú aj regionálne súdržnejšie. Naopak, opatrenia týkajúce sa podmorského hluku stále nespĺňajú očakávania. Ukazuje sa, že úspech závisí od mnohých faktorov, vrátane vysokej informovanosti verejnosti a solídnych údajov a poznatkov, ktoré v prípade podmorského hluku do určitej miery stále chýbajú.

Z väčšej časti **je súdržnosť opatrení v rámci morského regiónu na strednej úrovni**. Stupeň súdržnosti je vyšší v prípadoch, keď boli vytvorené nástroje na podporu

([81]) Podrobné vysvetlenia metodiky a bodového hodnotenia posúdenia primeranosti sú uvedené v dokumente SWD(2025) 1.

([82]) https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC121707.

posudzovania toho, ako ďaleko sú členské štáty od dosiahnutia dobrého environmentálneho stavu, posudzovania opatrení potrebných na odstránenie nedostatkov, napríklad prostredníctvom práce komisie HELCOM v Baltskom mori. Zo siedmich členských štátov, ktoré sa považujú za štáty s kvalitným programom opatrení, má päť spoločných vôd v regióne Baltského mora a spolupracovalo v rámci komisie HELCOM.

Prístup k prijímaniu opatrení podľa rámcovej smernice o morskej stratégii si vo všeobecnosti vyžaduje ďalšiu prácu a úsilie. Konkrétne **je stále ťažké odhadnúť, do akej miery sa vďaka týmto opatreniam zníži vplyv na morské prostredie a dosiahne dobrý environmentálny stav a do kedy k tomu dôjde**. Čiastočne je to spôsobené tým, že nie sú dostatočne jasne vymedzené kvantitatívne kritériá dobrého environmentálneho stavu, a čiastočne nedostatkom vhodných nástrojov a metodík vrátane modelovania na účely lepšieho posúdenia opatrení potrebných na dosiahnutie dobrého environmentálneho stavu. Nedávny vývoj v tejto oblasti je povzbudivý a mal by pokračovať. Tieto otázky sa budú ďalej analyzovať aj v nadchádzajúcom hodnotení rámcovej smernice o morskej stratégii.

7. ODPORÚČANIA

Odporúčania pre jednotlivé krajiny sú zahrnuté v pracovnom dokumente útvarov Komisie, ktorý je pripojený k tejto správe ([83]). Tieto odporúčania sa vzťahujú na všetky členské štáty EÚ:

1. Členské štáty by mali **zvýšiť úroveň ambícií a urýchliť opatrenia na dosiahnutie cieľov smernice**. To znamená:
    a) vypracovanie spoľahlivejších programov opatrení založených na jasnejšom posúdení nedostatkov, ktoré je potrebné odstrániť, aby sa dosiahol dobrý environmentálny stav;
    b) navrhovanie kvantitatívnych opatrení, ktoré preklenú rozdiel medzi súčasným stavom a dobrým environmentálnym stavom, ako je kvantitatívne vymedzený vo forme prahových hodnôt stanovených na úrovni EÚ, na regionálnej a subregionálnej úrovni a začlenených do morských stratégií členských štátov ([84]);
    c) zabezpečenie toho, aby opatrenia prijaté v rámci iných právnych predpisov a politík mali správnu úroveň ambícií prispieť k dosiahnutiu dobrého environmentálneho stavu, alebo ich doplnenie s cieľom pokryť otázky, ktoré sú potrebné pre dobrý environmentálny stav, ale nie sú súčasťou existujúcich rámcov.
2. Členské štáty by mali identifikovať a podľa potreby zaviesť **dodatočné opatrenia na zníženie pretrvávajúcich environmentálnych problémov** (tlakov), ktoré bránia dosiahnutiu dobrého environmentálneho stavu.
    a) V súvislosti so **znečistením** to znamená:
        i) zintenzívnenie opatrení na zníženie podmorského hluku, a to aj riešením hlavných zdrojov nepretržitého hluku, ako je lodná doprava, a vytvorením oblastí s nízkou hlučnosťou pre morské druhy;

([83]) SWD(2025) 1.
([84]) Oznámenie Komisie, Oznámenie Komisie k prahovým hodnotám stanoveným v rámcovej smernici o morskej stratégii 2008/56/ES a v rozhodnutí Komisie (EÚ) 2017/848 (Ú. v. EÚ C, C/2024/2078), 11.3.2024.

ii) zintenzívnenie opatrení na zníženie znečistenia živinami s cieľom dosiahnuť ciele rámcovej smernice o morskej stratégii, rámcovej smernice o vode a smernice o dusičnanoch;
iii) zníženie chemického znečistenia z morských zdrojov, najmä z ťažby uhľovodíkov, a z nových látok vrátane látok PFAS, farmaceutických výrobkov alebo mikroplastov;
iv) pokračovanie v opatreniach na zníženie vplyvu odpadu na morský život a zároveň zníženie jeho prísunu pri zdroji.

b) V súvislosti s **biodiverzitou** to znamená:
i) dobudovanie siete súdržných, reprezentatívnych a účinne riadených chránených morských oblastí s cieľom dosiahnuť cieľ do roku 2030 stanovený v stratégii v oblasti biodiverzity, ktorým je ochrana 30 % vôd vrátane 10 % v prísnej úrovni ochrany, v súlade s ambíciami stanovenými v akčnom pláne pre morské prostredie a so záväzkami vyplývajúcimi z Globálneho rámca pre biodiverzitu z Kchun-mingu a Montrealu;
ii) zintenzívnenie opatrení na zníženie vedľajších úlovkov citlivých druhov, počnúc prioritnými druhmi, ako sa odporúča v akčnom pláne pre morské prostredie;
iii) bezodkladné plnenie povinností vyplývajúcich z nariadenia o obnove prírody ako rozhodujúci príspevok k dosiahnutiu dobrého environmentálneho stavu podľa rámcovej smernice o morskej stratégii;
iv) riešenie rizík pre morské ekosystémy spojených s predpokladaným rozšírením výroby energie z obnoviteľných zdrojov na mori spolu s kumulatívnymi vplyvmi existujúcich činností na mori prostredníctvom ekosystémového námorného priestorového plánovania zameraného na budúcnosť.

c) Pokiaľ ide o **zmenu klímy**, všetky členské štáty by sa mali snažiť zohľadniť zmenu klímy pri navrhovaní a výbere ich opatrení, a to najmä:
i) uprednostniť opatrenia, ktoré pomáhajú obmedziť/znížiť emisie skleníkových plynov, a to aj obnovou ekosystémov s modrým uhlíkom;
ii) zabezpečiť, aby iné opatrenia alebo skupiny opatrení nezvyšovali emisie skleníkových plynov;
iii) prijať opatrenia na posilnenie adaptívnej kapacity pobrežných spoločenstiev na zmenu klímy, napr. obnovou pobrežných ekosystémov.

3. Členské štáty by na dosiahnutie cieľov rámcovej smernice o morskej stratégii mali **zvýšiť investície a poskytnúť dostatočné finančné prostriedky na vykonanie programu opatrení**. To znamená najmä:

a) vypracovanie strategického výhľadu pre investície na dosiahnutie dobrého environmentálneho stavu, zamedzenie nesystematického prístupu k financovaniu jednotlivých opatrení a zníženie neefektívnosti v rôznych oblastiach politiky;
b) jasné určenie zdroja financovania potrebného na vykonanie všetkých opatrení;
c) využívanie existujúcich finančných nástrojov, ktoré podporujú rozvoj opatrení na ochranu a udržateľné využívanie morí, a to aj prostredníctvom

výskumu a inovácií, ako je napríklad nástroj súdržnosti, Mechanizmus na podporu obnovy a odolnosti, regionálne fondy, ENRAF, program LIFE a Horizont Európa v jeho rôznych zoskupeniach (napr. misie a partnerstvá).

4. Členské štáty by mali **zaviesť mechanizmy riadenia, ktoré podporujú navrhovanie a vykonávanie ambicióznych, súdržných, koordinovaných, spravodlivých a účinných programov opatrení**. To znamená:
    a) rozhodné riešenie prekážok pri vykonávaní opatrení, ako je nedostatočné financovanie;
    b) zlepšenie koordinácie medzi jednotlivými orgánmi s cieľom zabezpečiť, aby orgány, ktoré sa zaoberajú vykonávaním týchto politík, najmä v súvislosti s rybárstvom, poľnohospodárstvom a energetikou, v plnej miere vykonávali opatrenia podľa rámcovej smernice o morskej stratégii závislé od iných politík;
    c) zapojenie verejnosti a zainteresovaných strán vo fáze plánovania, zohľadnenie ich príspevkov pri navrhovaní opatrení a zabezpečenie sociálnej prijateľnosti navrhovaných opatrení, v prípade potreby prijatie sprievodných opatrení na obmedzenie potenciálnych negatívnych vplyvov;
    d) zvýšenie včasnej koordinácie programov opatrení so susednými členskými štátmi s cieľom zabezpečiť súdržnosť, synergie a komplementárnosť opatrení v regióne a v prípade potreby naplánovať spoločné opatrenia;
    e) uvedenie priestorových aspektov programov opatrení podľa rámcovej smernice o morskej stratégii do praxe prostredníctvom námorných priestorových plánov s cieľom zabezpečiť, aby sa plánované opatrenia priestorovej ochrany a opatrenia na zníženie priestorového tlaku na územie v plnej miere zohľadnili v rámci námorného priestorového plánovania.

5. Napokon, členské štáty by mali poskytovať **aktuálnejšie a úplnejšie elektronické správy** s cieľom poskytnúť verejnosti väčšiu transparentnosť o navrhovaných opatreniach a o tom, ako sa od nich očakáva, že podporia pokrok pri dosahovaní dobrého environmentálneho stavu a cieľov. Vďaka tomu bude možné porovnávať aj medzi členskými štátmi a medzi morskými regiónmi.